

บทที่ 4

นโยบาย มาตรการทางกฎหมายของไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการเกษตร
จากการปนเปื้อนของพืชดัดแปลงพันธุกรรม

4.1 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการเกษตรจากการปนเปื้อนของพืชดัดแปลงพันธุกรรม

4.1.1 นโยบายครัวของโลก

(1) นโยบายครัวของโลก

รัฐบาลของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ¹ไว้ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งและสถานะแวดล้อมแล้ว เรื่องของอาหารเป็นประเด็นหนึ่งที่มีโอกาสสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก ดังนั้นภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าว จึงได้กำหนดให้เรื่องของอาหารเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ทางเลือกที่จะผลักดันให้สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศต่อไป

โดยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ครัวของโลก โดยมีเป้าหมายหลักอยู่ 4 ประการดังนี้

¹ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี คณะที่ 54 พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภาวันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544

ส่วนที่ 3 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก

(1) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปผลผลิตการเกษตร และพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน รูปแบบ และบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม

(2) ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริมการจดทะเบียนสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรในทุกด้าน เพื่อรองรับการเปิดเสรีสินค้าเกษตรในอนาคต

(3) พัฒนาการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัยของสินค้าเกษตรทั้งการนำเข้าและส่งออก รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อยกระดับผลผลิตทางการเกษตร ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในตลาดต่างประเทศ

1. สามารถเป็นผู้ส่งออกสินค้าอาหารรายใหญ่ 1 ใน 5 ของโลก ภายใน 2-3 ปี และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมในระดับสูงสุดด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย
2. ผลักดันให้วัตถุดิบในการปรุงอาหารของไทย ตลอดจนเครื่องปรุงอื่น ๆ สามารถส่งออกได้มากขึ้น
3. เพื่อสนับสนุนให้ร้านอาหารไทยในต่างประเทศ เป็นศูนย์กระจายข้อมูลการท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นจุดประชาสัมพันธ์ประเทศไทยให้ชาวต่างชาติได้รับรู้และเป็นแหล่งขายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
4. สนับสนุนการเปิดธุรกิจร้านอาหารไทยในต่างประเทศ เพื่อผลักดันให้ร้านอาหารไทยที่บริการอาหารรสชาติไทยแท้ รวมทั้งมีมาตรฐานที่เป็นสากล²

(2) นโยบายเกษตรอินทรีย์³

“ไทยศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์” เป็นนโยบายของรัฐบาล โดย พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544⁴ และ

² พีรเดช ทองอำไพ, “แนวทางการวิจัยเสริมยุทธศาสตร์ครัวโลก,” <http://www.trf.or.th/tips/x.asp?Art_ID=25>, 19 กันยายน 2548.

³ เกษตรอินทรีย์ คือการทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติ บนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศเพื่อส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพ ในระบบนิเวศน์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สมดุลธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์หรือสิ่งที่ได้มาจากการตัดต่อพันธุกรรม ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีแผนการจัดการอย่างเป็นระบบในการผลิตภายใต้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูงอุดมด้วยคุณค่าทางอาหารและปลอดภัยโดยมีต้นทุนการผลิตต่ำเพื่อคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจพอเพียง แก่มวลมนุษยชาติ และสรรพชีวิต จาก ดำริ ถาวร มาศ, “เกษตรอินทรีย์คืออะไร,” <<http://www.doa.go.th/th/ShowArticles.aspx?id=654>>, 19 กันยายน 2548.

⁴ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี คณะที่ 54 พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภาวันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544

คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยเป็นครัวของโลกและเห็นชอบในหลักการร่างคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่.../2548 เรื่องการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติด้านเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งอนุมัติในหลักการให้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ผลักดันให้ยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงต่อไป⁵

โดยรัฐบาลได้มียุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ภายใต้แนวความคิดยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนดังนี้คือ “การจะพัฒนาการเกษตรไปสู่ความยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกร ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายใต้ระบบทุนนิยมในยุคโลกาภิวัตน์ จะต้องใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนที่ส่งเสริมระบบการเกษตรแบบใหม่ เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร และระบบการผลิตที่เน้นเรื่องความสมดุลของระบบนิเวศน์ โดยอาศัยหลักการพึ่งตนเองและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าโดยยึดหลัก 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเป็นศูนย์กลางการผลิตทางการเกษตรในรูปแบบเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างเสถียรภาพความเข้มแข็งให้แก่ประเทศ เพื่อนำพาเกษตรกรไปสู่เป้าหมายยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเจริญเติบโตให้กับการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มขีดความสามารถของเกษตรกรในการพึ่งพาตนเองเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรอย่างยั่งยืน....”⁶

(2) ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริมการจดทะเบียนสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรในทุกด้าน เพื่อรองรับการเปิดเสรีสินค้าเกษตรในอนาคต

⁵ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 มกราคม 2548

⁶ ความเห็นและข้อเสนอแนะของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน และคณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบตามความเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าวเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2548

อนึ่งนโยบายเกษตรอินทรีย์ดังกล่าวก็เป็นหนึ่งในนโยบายหลักของรัฐบาล พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ได้แถลงนโยบายด้านเกษตรกรรมต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 เช่นกัน⁷

แต่อย่างไรก็ดีนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ไม่ได้มีนโยบายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองการเกษตรจากการปนเปื้อนของพืชตัดแปลงพันธุกรรมแต่อย่างใด จะมีก็แต่เพียงนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลที่จะยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการใช้หลักคุณธรรม กำกับกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบตลาดเสรี⁸ และนโยบายด้านการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์

⁷ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาวันที่ 23 มีนาคม 2548 “ในการปรับโครงสร้างภาคการเกษตร รัฐบาลจะสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตร โดยส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพควบคู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนในการเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยให้ความสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร และนำผลผลิตเกษตรไปผลิตเป็นพลังงานทดแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน อ้อย มันสำปะหลัง การผลิตสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพทางการตลาดสูงและมีโอกาสเพิ่มมูลค่า เช่น ยางพารา ปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เป็นต้น และส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรตามระบบมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร โดยพัฒนาระบบการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรทั้งการนำเข้าและส่งออกให้เป็นไปตามมาตรฐานโลก รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตรแบบยั่งยืนตามแนวทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม”

⁸ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ 3 พฤศจิกายน 2549 ข้อ 2. นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการใช้หลักคุณธรรมกำกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบตลาดเสรี เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากซึ่งเปรียบเสมือนรากแก้วของประเทศ เศรษฐกิจจะระบบตลาด และเศรษฐกิจส่วนรวมให้มีส่วนร่วมในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ภายใต้กรอบความยั่งยืนและความพอดี โดยเน้นให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำและผนึกกำลังร่วมกับภาครัฐและภาคสังคม เพิ่มความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจทั้งสามภาคดังกล่าว โดยมีนโยบายหลักดังนี้

.....

อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรชีวภาพ เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ⁹ เท่านั้น

4.1.2 นโยบายเกี่ยวกับพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ

ประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการตั้งศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (คช.) ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 และในปีพ.ศ. 2533 ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (คช.) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรการความปลอดภัยในการทำงานด้านพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อจัดทำ “แนวปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพสำหรับการทดลองทางพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ” ระดับห้องปฏิบัติการและภาคสนาม ซึ่งแล้วเสร็จเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535¹⁰ โดยในระดับห้องปฏิบัติการใช้กับการทดลองเกี่ยวกับการสร้างหรือขยายจำนวนไวรัลส์ เซลล์หรือสิ่งมีชีวิตใหม่ที่เกิดจากกระบวนการตัดต่อสารพันธุกรรม และในระดับภาคสนามใช้กับพืชและจุลินทรีย์ทุกชนิดที่ได้รับการตัดต่อสารพันธุกรรมแต่ไม่ครอบคลุมถึงการทดลองกับสัตว์ที่ได้รับการตัดต่อสารพันธุกรรม¹¹

⁹ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ข้อ 2.2.8 การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรชีวภาพ เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจที่ผสมผสานกับหลักการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

¹⁰ ชรินทร์ เจริญพงศ์, ทางเลือกใหม่ของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 จีเอ็มโอนวัตกรรมเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่, (นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2548) น. 189.

¹¹ เขตไท ลังการ์พินธุ์, “การวิเคราะห์กฎหมาย นโยบาย และมาตรการต่างๆ ของประเทศไทย เกี่ยวข้องกับ GMOs (2)”, มติชนรายสัปดาห์ 24 (17 กันยายน 2547) : น. 37. และโปรดดูคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547) น. 4.

ต่อมาพ.ศ.2547 คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพได้มีการปรับปรุง และจัดทำแนวทางปฏิบัติขึ้นใหม่เพื่อให้ทันสมัยและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวกขึ้น โดยรวมเป็นฉบับเดียวและใช้ชื่อว่าแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม (Biosafety Guidelines Related to Modern Biotechnology or Genetic Engineering)¹²

นอกจากนี้ยังแต่งตั้งคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ (National Biosafety Committee-NBC) ขึ้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2536 โดยมีศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพเป็นสำนักงานเลขานุการ ทำหน้าที่สนับสนุน ควบคุม ดูแล กำกับ ให้คำปรึกษา และพิจารณาการดำเนินงานวิจัย ฯลฯ โดยมีคณะกรรมการดูแลในเรื่องต่างๆ อีก 9 ชุด คือ อนุกรรมการเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพด้านพืช สัตว์ ประมง จุลินทรีย์ อาหาร สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและกฎหมาย เพื่อให้มีการนำแนวปฏิบัติทั้ง 2 ฉบับในขณะนั้นไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาทางพันธุวิศวกรรมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งคณะกรรมการกลางฯ ได้สนับสนุนให้หน่วยงานที่มีการวิจัยและพัฒนาทางพันธุวิศวกรรม ทั้งภาครัฐ เอกชนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้มีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพในระดับสถาบัน” (Institutional Biosafety Committee-IBC) เพื่อกำกับดูแลความปลอดภัยทางชีวภาพในสถาบันตนเอง¹³ ปัจจุบันมี IBC ในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 25 แห่งทั่วประเทศ¹⁴

¹² คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 11, น. 4.

¹³ บรรพต ฌ ป้อมเพชร, “สถานภาพความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยกับสถานการณ์สากล” , ท่าทีประเทศไทยต่อกรณี GMOs เอกสารการสัมมนาเรื่อง “นโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ - จีเอ็มโอ ของประเทศไทย วันจันทร์ที่ 11 มีนาคม 2545 จัดโดยคณะกรรมการอาหารเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา. เอกสารหมายเลข 7

¹⁴ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานเรื่อง ข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุวิศวกรรม และความปลอดภัยชีวภาพประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547) น. 28.

ต่อมาได้มีการประกาศ “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2543” เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2543 ได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ (ศลช).” ขึ้นมาภายใต้ สวทช. ได้มีการดำเนินงานด้านความปลอดภัยทางชีวภาพจากศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติมาอยู่ภายใต้ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ¹⁵ และภายใต้คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กชช.) ได้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการนโยบายระดับชาติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ” เพื่อดูแลเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับนโยบายของประเทศโดยรวม¹⁶

ต่อมาคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ¹⁷ ได้ทำการศึกษาและสรุปข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยเพื่อเสนอที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติทั้งหมด 3 ทางเลือก คือ นโยบายส่งเสริม (Promotion), นโยบายให้สัมคมมีทางเลือก (Co-existence) และนโยบายไม่ส่งเสริม¹⁸ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2547 วันศุกร์ที่ 20 สิงหาคม 2547 ได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินนโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพแบบ “ให้สัมคมมีทางเลือก” โดยให้ประเทศไทยมีโอกาสเลือกใช้ GMOs ที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมแล้ว และนำไปใช้ ประโยชน์อย่างระมัดระวังควบคู่ ไปกับการผลิตแบบดั้งเดิม พร้อมกับให้สร้าง

¹⁵ ข้อ 11(9) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2543

¹⁶ บรรพต ฌ ป้อมเพชร และชาลินี คงสวัสดิ์, สถานภาพปัจจุบันของการทดสอบภาคสนามของพืชดัดแปลงทางพันธุกรรมเพื่อการวิจัยในประเทศ, <<http://biosafety.biotech.or.th/web/db/attach/rad6D8CE.pdf>>, 3 ตุลาคม 2548.

¹⁷ แต่งตั้งโดยมติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2546 วันที่ 23 ธันวาคม 2546 มีหน้าที่จัดทำกรอบนโยบาย มาตรการและกลไกด้านพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

¹⁸ คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14, น. 34.

ความสามารถด้านวิทยาการจีโนม ซึ่งครอบคลุมทั้งในเรื่องการปรับปรุงพันธุ์ สัตว์ จุลินทรีย์ การตรวจสอบ และการทดสอบความปลอดภัยของ GMOs โดยมีมาตรการในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- 1) ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเจ้าภาพดำเนินการร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเสนอคณะรัฐมนตรีภายใน 1 ปี
- 2) ในระหว่างที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพนี้ ให้หน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบตามกฎหมายในแต่ละเรื่องรับผิดชอบดำเนินการในส่วนของตนไปก่อน เช่น กระทรวงสาธารณสุข ดูแลความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารและยา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดูแลการบริหารจัดการพืชเกษตรสัตว์น้ำและปศุสัตว์ และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติฯ ดูแลและศึกษาความเป็นไปได้ของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม
- 3) ให้คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเสนอมาตรการควบคุมดูแลและบริหารจัดการตามแนวนโยบายต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ภายใน 3 เดือน ว่างนี้ยังไม่ให้ดำเนินการทดสอบพืช GMOs ใดๆ ในสภาพไร่นา
- 4) ให้ประชาคมวิจัยดำเนินการค้นคว้า วิจัย ทดลองด้านวิชาการพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ และให้ศึกษาติดตามความก้าวหน้าของประเทศอื่นด้วย โดยเฉพาะที่เป็นคู่แข่งกับประเทศไทยด้านสินค้าอาหารและเกษตร เพื่อให้ นักวิทยาศาสตร์ไทยเข้าถึงองค์ความรู้เรื่อง GMOs อย่างรอบคอบและรู้เท่าทัน
- 5) ด้านนโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพจะพิจารณาเลือกใช้ประโยชน์ GMOs อย่างระมัดระวัง เฉพาะที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมโดยประเทศไทย และอนุมัติเป็นกรณีๆ ไป

ทั้งนี้แม้ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ได้มีมติเห็นชอบนโยบายพันธุวิศวกรรมฯและมาตรการดังกล่าวออกมาแต่ก็มีเสียงคัดค้านเป็นจำนวนมากจากองค์กรภาคประชาชน¹⁹ ทำให้คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2547 ให้

¹⁹ ผู้จัดการออนไลน์ฉบับวันที่ 24 สิงหาคม 2547, “มีอบต้าน “จีเอ็มโอ” นุกทำเนียบ ชูแก้วไม่เปลี่ยนใจลูกฮือทั่ว ปท,” <<http://www.manager.co.th/Science/ViewNews.aspx?NewsID=9470000042433>>, 26 กรกฎาคม 2548. และโปรดดูผู้จัดการออนไลน์ฉบับวันที่ 24

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเนื่อง เรื่อง การรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี คืบไป²⁰

อนึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ “นโยบายให้สังคมมีทางเลือก” แล้วเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2548²¹

แต่อย่างไรก็ดีผลจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2547 ที่ให้มีการเร่งรัดออกกฎหมายและพัฒนางวาระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สนองมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว โดยแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพขึ้น²² ในวันที่ 1 ตุลาคม 2547 ขึ้น โดยมี

สิงหาคม 2547, แมวเหมียวเสียงวิจารณ์ ย้ายคุมปลุก "พีชจีเอ็ม" ยึดหลักวิทยาศาสตร์," <<http://www.manager.co.th/Science/ViewNews.aspx?NewsID=9470000041833>>, 26 กรกฎาคม 2548.

²⁰ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม 2547 ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเนื่อง เรื่อง การรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี คืบไป ด้วยเหตุผลดังนี้ “เนื่องจากผลการประชุมมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดัดแปลงพันธุกรรมสิ่งมีชีวิต (Genetically Modified Organisms : GMOs) และความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosafety) ซึ่งมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชนโดยตรง แต่เรื่องดังกล่าวยังไม่ได้มีการเผยแพร่ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันอย่างกว้างขวางและยังเป็นประเด็นที่ได้รับความวิพากษ์วิจารณ์และมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่มาก รวมถึงเรื่อง GMOs เป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ การติดตามศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ ผลกระทบในด้านต่าง ๆ รวมทั้งในเชิงแนวปฏิบัติและกฎหมายระหว่างประเทศ จึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญและติดตามอย่างใกล้ชิดไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาด้วย เพื่อให้ได้ข้อยุติเป็นแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมและเป็นข้อมูลสำหรับประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง และให้รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) รับไปเร่งรัดดำเนินการออกกฎหมาย และพัฒนางวาระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosafety) ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ก่อนการดำเนินการใช้ประโยชน์ GMOs ในภาคสนามและในเชิงพาณิชย์”

²¹ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 16 สิงหาคม 2548

²² (ร่าง) (พระราชบัญญัติ) ความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรม พ.ศ.

ปลัดกระทรวงทรัพยากรเป็นประธาน และมีสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ²³

และต่อมาก็ได้มีการดำเนินการจัดประชุมรับฟังสาธารณะจากกลุ่มต่าง ๆ เรื่อยมา โดยในครั้งสุดท้ายได้ดำเนินการจัดประชุมรับฟังสาธารณะจากธุรกิจอุตสาหกรรมและเอกชน โดยเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2549 และจากกลุ่มเกษตรกร นักวิชาการ องค์กรอิสระด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม ในวันที่ 11 สิงหาคม 2549 ณ ห้องบอลรูม ซี โรงแรมมารวยการ์เด็น กรุงเทพมหานคร²⁴

ปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการจัดทำภาคยานุวัติสารการเข้าเป็นภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนนา ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ²⁵ แล้ว เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549^{26 27}

²³ คำสั่งกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ที่ 310 / 2547 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2547 เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยมี นายพนัส ทศนียานนท์เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการ นายปิติพงษ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงทรัพยากรเป็นประธาน และมีสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

²⁴ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิภาคไทย, “สรุปความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม,” <http://www.biothai.net/autopage1/show_page.php?t=2&s_id=136&d_id=133>, 3 ธันวาคม 2549.

²⁵ พิธีสารคาร์ตาเฮนนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (Cartagena Protocol on Biosafety) มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการค้าและดูแลการใช้ประโยชน์จากสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมเป็นการเฉพาะ ซึ่งขอบเขตของพิธีสารนี้จะบังคับใช้กับการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดน การเคลื่อนย้ายผ่าน การดูแลและการใช้สิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงพันธุกรรมทุกชนิด ซึ่งอาจมีผลกระทบในทางลบต่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความเสี่ยงต่อสุขภาพของมนุษย์ (มาตรา 4) โปรดดูศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, “พิธีสารคาร์ตาเฮนนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ”, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.สฟิว จำกัด, 2544) น. 3.

4.1.3 นโยบายเกี่ยวกับควบคุมการผลิตและนำเข้าผลิตภัณฑ์พืชดัดแปลงพันธุกรรม

ประเทศไทยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กนศ.) โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายสินค้าเทคโนโลยีชีวภาพ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 มีหน้าที่กำหนดนโยบายแห่งชาติเกี่ยวกับสินค้าเทคโนโลยีชีวภาพ ในการผลิตการค้าความปลอดภัยของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม หลักคุณธรรม จริยธรรมรวมทั้งกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง²⁶ และจากการประชุมคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กนศ.) ครั้งที่ 5/2542 เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2542 ที่ประชุมมีมติดังนี้

1. การผลิต

- 1.1 ไม่ยินยอมให้มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ GMOs มาเพาะปลูกในเชิงพาณิชย์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ว่ามีความปลอดภัยทั้งด้านชีวภาพและด้านอาหาร (Biosafety และ Food Safety)
- 1.2 ยินยอมให้มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ GMOs เฉพาะเพื่อการวิจัยเท่านั้น
- 1.3 ใช้กฎหมายพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 แก้ไข พ.ศ.2542 ดูแลเรื่องการรั่วไหล GMOs ไปสู่แปลงเพาะปลูกของเกษตรกรรายอื่นๆ

²⁶ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 19 กรกฎาคม 2548 “คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย รายงานผลการประชุมหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับในการรับรองพันธุ์ของพืชสารคัดหลั่งว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2547 ซึ่งที่ประชุมได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการประสานกระทรวงต่าง ๆ ให้พิจารณากฎหมาย/ข้อบังคับของแต่ละกระทรวงว่าครอบคลุมเนื้อหาของพืชสาร ฯ หรือไม่ นั้น หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าวแล้ว สรุปว่า กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเพียงพอที่จะรองรับพันธุ์ตามพืชสาร ฯ ได้ ดังนั้น ขั้นตอนการภาคยานุวัติพืชสาร ฯ จึงไม่ต้องนำเสนอรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรค 2”

²⁷ <http://www.bch-thai.onep.go.th>

²⁸ ชรินทร์ เจริญพงศ์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 12, น. 189.

2. การส่งออก

- 2.1 ใช้ความตกลงโดยสมัครใจระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายภาคเอกชนในการออกใบรับรอง (Certificate) หรือติดฉลาก (Labelling)
- 2.2 หากประเทศผู้นำเข้าต้องการตรวจสอบและขอใบรับรองจากภาครัฐให้หน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจดูแลอยู่แล้ว เช่นกรมประมง กรมปศุสัตว์ เป็นผู้ออกใบรับรอง โดยให้ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติเป็นผู้ตรวจสอบ

3. การนำเข้า

- 3.1 เมล็ดพันธุ์ (Seeds) ที่เป็น GMOs ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำกับดูแลตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ.2542 ซึ่งให้นำเข้าได้เฉพาะเพื่อการทดลองวิจัยเท่านั้น
- 3.2 อุตสาหกรรมการนำเข้าเมล็ดพืช (Grain) ที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้บริโภค (เฉพาะถั่วเหลืองและข้าวโพดเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์) ยังไม่มีการพิสูจน์จากคณะกรรมการผู้วิจัยจากประเทศต่าง ๆ แม้แต่ Codex ก็ยังไม่มี ความชัดเจนว่า GMOs มีผลอย่างไรต่อผู้บริโภค ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ประชุม กนศ.จึงมีมติดังนี้
 1. ให้กระทรวงพาณิชย์โดยกรมการค้าต่างประเทศซึ่งมีอำนาจตามพระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้า มาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ใช้อำนาจกับการนำเข้าสินค้า GMOs ในกรณีที่เห็นว่ามีผลกระทบต่อผู้บริโภค
 2. เนื่องจากยังไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ยืนยันว่ามีความเสียหายจากสินค้าที่ผลิตหรือใช้ GMOs (เช่นเนื้อไก่ที่เลี้ยงโดยวัตถุดิบ GMOs) และก็ยังไม่มีประเทศใดใช้มาตรการควบคุมหรือห้ามนำเข้าสินค้าที่มี GMOs ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องออกมาตรการกำกับดูแลการนำเข้าสินค้าที่มี GMOs เป็นพิเศษ
 3. ให้ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติให้บริการตรวจสอบว่าสินค้านำเข้าใดเป็นสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งจะต้องมีการลงทุนพัฒนาด้านบุคลากรและอุปกรณ์เครื่องมือต่อไปในอนาคต
 4. ให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ติดตามข้อมูลข่าวสารการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ทั้งจาก

ต่างประเทศและภายในประเทศ เพื่อดูแลอย่างใกล้ชิดว่าสินค้า
GMOs ใดมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของ
ผู้บริโภค และรายงานต่อคณะกรรมการนโยบาย
เทคโนโลยีชีวภาพเพื่อดำเนินการต่อไป

4. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ให้เผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะชนให้มากที่สุดและกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง
เพียงพอและเป็นธรรมแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภคในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม การผลิต ความ
ปลอดภัยมาตรฐานรวมทั้งกฎเกณฑ์ด้านการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้ภาคเอกชนและภาครัฐได้มี
โอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง²⁹

4.1.4 นโยบายเกี่ยวกับด้านทรัพย์สินทางปัญญา และสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืช

ตามมาตรา 27 ของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า
(Agreement on Trade Related Aspect of Intellectual Property Rights) หรือ TRIPS ซึ่ง
ประเทศไทยเป็นประเทศภาคี ตามกฎของ WTO (World Trade Organization) การคุ้มครองสิทธิ
ในทรัพย์สินทางปัญญาของ GMOs เป็นสิ่งที่ให้ความคุ้มครองเนื่องจากผลการค้นคว้าทดลองด้าน
เทคโนโลยีชีวภาพเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งความตกลงนี้ให้ความคุ้มครองเมื่อมีการจดทะเบียน
สิทธิบัตร ดังนั้นผู้คิดค้นประดิษฐ์พืช GMOs ขึ้นสามารถได้รับความคุ้มครองทางทรัพย์สินทาง
ปัญญาได้ และตามกฎหมายของประเทศไทยผู้ประดิษฐ์คิดค้นพันธุ์พืชใหม่จะไม่สามารถขอรับ

²⁹ โครงการศึกษานโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและ
เทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานสถานภาพ GMOs ในประเทศไทยฉบับสมบูรณ์,
(กรุงเทพมหานคร : โครงการศึกษานโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและ
เทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2544) น. 35. และโปรดดูคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
วุฒิสภา, “กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ GMOs” , ท่าทีประเทศไทยต่อกรณี GMOs เอกสารการ
สัมมนาเรื่อง “นโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ – จีเอ็มโอ ของประเทศไทย วันจันทร์ที่ 11 มีนาคม 2545
จัดโดย คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา. เอกสารหมายเลข 11

สิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ได้เพราะจะเข้าข่ายยกเว้นตามมาตรา 9³⁰ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่จะสามารถนำมาจดทะเบียนได้ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542³¹ โดยมีข้อยกเว้นในมาตรา 13³² ที่เจ้าหน้าที่อาจจะไม่รับจดทะเบียนแก่พืช GMOs ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีงามของประชาชนได้

4.1.5 นโยบายเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ประเทศไทยยังไม่มีนโยบายเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรโดยเฉพาะ จะมีเพียงมติการประชุมคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กนศ.) ครั้งที่ 5/2542 เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2542 ที่มีมติข้อ

3.2.3 ให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ติดตามข้อมูลข่าวสารการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ทั้งจากต่างประเทศและภายในประเทศ เพื่อดูแลอย่างใกล้ชิดว่าสินค้า GMOs ใดมีผลกระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค และรายงานต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อดำเนินการต่อไป

³⁰ มาตรา 9 การประดิษฐ์ดังต่อไปนี้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ (1) จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติสัตว์พืช หรือสารสกัดจากสัตว์หรือพืช

³¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 3 "นักปรับปรุงพันธุ์พืช" หมายความว่าผู้ซึ่งทำการปรับปรุงพันธุ์ หรือพัฒนาพันธุ์จนได้พันธุ์พืชใหม่

มาตรา 12 พันธุ์พืชที่จะขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้.....

³² มาตรา 13 พันธุ์พืชใหม่ที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงในทางตรงหรือทางอ้อมต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือสวัสดิภาพของประชาชน ห้ามมิให้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

พันธุ์พืชใหม่ที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรมจะจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ได้ต่อเมื่อผ่านการประเมินผลกระทบทางด้านความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือสวัสดิภาพของประชาชนจากกรมวิชาการเกษตรหรือหน่วยงานหรือสถาบันอื่นที่คณะกรรมการกำหนดตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ให้เผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะชนให้มากที่สุดและกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเพียงพอและเป็นธรรมแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภคในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม การผลิตความปลอดภัยมาตรฐานรวมทั้งกฎเกณฑ์ด้านการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้ภาคเอกชนและภาครัฐได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง³³

สาเหตุที่ประเทศไทยยังไม่มีนโยบายเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกร โดยเฉพาะอาจจะเป็นเพราะมีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจนตามที่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจนได้เสนอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยุติการดำเนินการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของพืชจีเอ็มโอทุกชนิดในระดับไร่นาในระหว่างที่มีการร่างกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ จากแนวทางดังกล่าวมีผลทำให้การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของพืชจีเอ็มโอต้องหยุดชะงักลง³⁴ ทำให้ไม่มีการปลูกพืช GMOs ในแปลงเกษตรกรทั่วไป รัฐบาลจึงยังไม่จำเป็นต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรดังกล่าว

³³ โครงการศึกษานโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานสถานภาพ GMOs ในประเทศไทยฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : โครงการศึกษานโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2544) น.35.และโปรดดูคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา, “กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ GMOs”, เท่าที่ประเทศไทยต่อกรณี GMOs เอกสารการสัมมนาเรื่อง “นโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ - จีเอ็มโอ ของประเทศไทย วันจันทร์ที่ 11 มีนาคม 2545 จัดโดย คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา. เอกสารหมายเลข 11

³⁴ คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา, “บทสรุปผู้บริหาร”, เท่าที่ประเทศไทยต่อกรณี GMOs เอกสารการสัมมนาเรื่อง “นโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ - จีเอ็มโอ ของประเทศไทย วันจันทร์ที่ 11 มีนาคม 2545 จัดโดย คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา. เอกสารหมายเลข 4

4.1.6 นโยบายด้านการวิจัยและพัฒนา

ประเทศไทยโดยคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ (National Biosafety Committee) NBC ขึ้น เพื่อให้การควบคุมดูแลงานวิจัยและพัฒนาทางด้านนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยวางหลักการในการนำเข้าเพื่อขออนุญาตทดสอบภาคสนามไว้ โดยให้ผู้ต้องการทดสอบส่งเอกสารขออนุญาตไปยังอธิบดีกรมวิชาการเกษตรเพื่อนำเข้าพืช GMOs พร้อมข้อมูลต่างๆ เพื่อการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพก่อนที่จะนำเข้ามาในประเทศไทย

ในปัจจุบันมีการศึกษาพืชแปลงพันธุ์จำนวน 16 รายการในประเทศไทยซึ่งยังมีการทดสอบภาคสนามไม่อนุญาตให้มีการนำไปขยายพันธุ์หรือผลิตในทางค้าแต่ประการใด ทั้งหมดเป็นบริษัทเอกชนต่างชาติทั้งสิ้น เช่น บริษัท อีฟจอยน์ จำกัด บริษัท มอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด บริษัทโนวาริตส (ประเทศไทย) จำกัด ฯลฯ ในส่วนรัฐบาลมีหน่วยงานที่พัฒนาและวิจัย เช่น สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตรและหน่วยปฏิบัติการพันธุวิศวกรรมด้านพืชของศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพที่ทำการทดลอง ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการลงทุนในด้านนี้ส่วนใหญ่ทำขึ้นโดยการลงทุนของภาคเอกชน ส่วนรัฐบาลได้ให้ความสนใจในเรื่องวิจัยและพัฒนาในด้านนี้น้อย³⁵

ปัจจุบันคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพได้มีการปรับปรุงและจัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพฉบับใหม่ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม (Biosafety Guidelines Related to Modern Biotechnology or Genetic Engineering)³⁶ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2547 เพื่อเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา

และเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนตามที่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนได้เสนอให้กระทรวงเกษตร

³⁵ เขตไท ลังการพันธุ์, “การวิเคราะห์กฎหมาย นโยบาย และมาตรการต่างๆ ของประเทศไทย เกี่ยวข้องกับ GMOs (ตอนจบ)” , มติชนรายสัปดาห์ 24 (24 กันยายน 2547) : น. 30.

³⁶ คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, อ้าวแล้วเชิงอรรถที่, น. 4.

และสหกรณ์ยุติการดำเนินการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของพืชจีเอ็มโอทุกชนิดในระดับไร่นาในระหว่างที่มีการร่างกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ จากแนวทางดังกล่าวมีผลทำให้การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของพืชจีเอ็มโอต้องหยุดชะงักลง³⁷

อนึ่งสำหรับกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพนั้นปัจจุบันยังคงอยู่ระหว่างขั้นตอนการยกร่างร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม พ.ศ.....³⁸

กล่าวโดยสรุปรัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองการเกษตรจากการปนเปื้อนของพืชดัดแปลงพันธุกรรม แต่มีนโยบายที่เกี่ยวข้องคือ นโยบายครัวของโลกและ นโยบายเกษตรอินทรีย์ที่มุ่งเน้นการทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติ บนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีก็เป็นนโยบายส่วนหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือและปกป้องภาคการเกษตรจากการปนเปื้อนได้แต่ก็ยังมิใช่นโยบายที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งคุ้มครองภาคการเกษตรโดยตรง แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลนโยบายดังกล่าวก็ไม่ได้มีการดำเนินการต่อเนื่องแต่อย่างใด

และสำหรับนโยบายเกี่ยวกับพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพนั้นประเทศไทยมียุทธศาสตร์ให้การสนับสนุนการพัฒนาด้านเทคโนโลยีชีวภาพดังจะเห็นได้จากการตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้นมาหลายหน่วยงานโดยมีภารกิจหน้าที่วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2526 และมีการจัดทำแนวปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อควบคุมการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับพืชดัดแปลงพันธุกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 แต่สำหรับแนวทางปฏิบัติดังกล่าวก็

³⁷ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย, “สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการและรับฟังความเห็นเรื่อง กรอบงานนโยบายด้านความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติวันที่ 25 ตุลาคม 2549 ณ ห้องแคลิเซีย โรงแรมรามารการ์เด็นส์ กรุงเทพฯ,” <<http://bch-thai.onep.go.th>>, 3 ธันวาคม 2549

³⁸ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย, “สรุปความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม,” <http://www.biothai.net/autopage1/show_page.php?t=2&s_id=136&d_id=133>, 3 ธันวาคม 2549.

ไม่ได้มีมาตรการบังคับและไม่มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง เป็นผลทำให้เกิดกรณีการหลุดลอยของ มะละกอจีเอ็มโอซึ่งมีสาเหตุมาจากหน่วยงานของรัฐเอง

ปัจจุบันประเทศไทยก็มีนโยบายเกี่ยวกับพืชดัดแปลงพันธุกรรมที่เข้มงวดขึ้น ดังจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยุติการ ดำเนินการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของพืชจีเอ็มโอทุกชนิดในระดับไร่นาในระหว่างที่มี การร่างกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ และดำเนินการจัดทำภาคยานุวัติสาร การเข้าเป็นภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนา ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ และอยู่ระหว่างขั้นตอนการ ยกร่างร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม พ.ศ เพื่อมาบังคับใช้กับการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับพืชดัดแปลงพันธุกรรม

4.2 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการเกษตร จากการปนเปื้อนของพืชดัดแปลงพันธุกรรม

4.2.1 มาตรการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ภายหลังที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุขภายใต้การนำของพล.อ.สนธิ บุญยรัตกลินหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข³⁹ ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 และประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ.2540 ล้มล้าง⁴⁰ เป็นผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ต้องล้มล้าง

³⁹ ประกาศหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 11 เรื่อง แต่งตั้งบุคคลสำคัญดำรงตำแหน่งในคณะปฏิรูป การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกาศ ณ วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2549

⁴⁰ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุขฉบับที่ 3 ประกาศ ณ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549

แต่อย่างไรก็ดี ณ ปัจจุบันนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แล้วเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549⁴¹

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 เป็นฉบับชั่วคราวที่มีเจตนารมณ์มุ่งเน้นที่จะทำให้บ้านเมืองที่ยังอยู่ในภาวะไม่ปกติให้เข้าสู่ภาวะปกติและกำหนดกลไกทางปกครองที่เหมาะสมแก่สถานการณ์⁴² จึงมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพียง 39 มาตรา และมี

⁴¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123/ตอนที่ 102 ก/1 ตุลาคม 2549

⁴² ตามคำกราบบังคมทูลของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ว่า "เหตุที่ทำให้การยึดอำนาจและประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเสียนั้น ก็โดยปรารถนาจะแก้ไขความเสื่อมศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน ความไร้ประสิทธิภาพในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินและการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ทำให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยไม่อาจหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ อันเป็นวิกฤติการณ์ร้ายแรงทางการเมืองการปกครอง และปัญหาความขัดแย้งในมวลหมู่ประชาชนที่ถูกปลุกปั่นให้แบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายจนเสื่อมสลายความรู้สึกสามัคคีของชนในชาติอันเป็นวิกฤติการณ์ร้ายแรงทางสังคม แม้หลายภาคส่วนจะได้ใช้ความพยายามแก้ไขวิกฤติการณ์ดังกล่าวแล้วแต่ก็ไม่เป็นผล กลับมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนถึงขั้นใช้กำลังเข้าปะทะกันซึ่งอาจมีการสูญเสียชีวิตและเลือดเนื้อได้ นับว่าเป็นภัยอันตรายใหญ่หลวงต่อระบอบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อยของประเทศ จำเป็นต้องกำหนดกลไกทางปกครองที่เหมาะสมแก่สถานการณ์เพื่อใช้ไปพลางก่อน โดยคำนึงถึงหลักนิติธรรมตามประเพณีการปกครองของประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การฟื้นฟูความรู้สึกสามัคคี ระบบเศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง การเสริมสร้างระบบการตรวจสอบทุจริตที่เข้มแข็งและระบบจริยธรรมที่ดีงาม การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การปฏิบัติตามกฎบัตรสหประชาชาติ พันธกรณีตามสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ การส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกันก็เร่งดำเนินการให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากประชาชนในทุกชั้นตอน เพื่อให้การเป็นไปตามที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้นำความกราบบังคมทูล จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้บทบัญญัติต่อไปนี้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่จะได้จัดทำร่างขึ้นและนำ

บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพียงมาตราเดียวคือในมาตรา 3 โดยกำหนดให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคที่ประชาชนเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีของระหว่างประเทศย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน⁴³ จึงเป็นผลให้สิทธิต่าง ๆ ของประชาชนที่เคยมีมาตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ รวมทั้งสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนี้ด้วย และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีหลักการและบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลและชุมชน มาตรา 56 ได้กำหนดให้สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ⁴⁴ ตลอดจนสิทธิในการ

ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย คู่มือคำอธิบายบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549

⁴³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 มาตรา 3 ภายใต้งบคำบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้

⁴⁴ มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

แสดงความเห็นตามมาตรา 58⁴⁵ สิทธิในการได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจาก ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐตามมาตรา 59⁴⁶ รวมทั้งสิทธิในการมีส่วนร่วมใน กระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติราชการ การปกครอง อันมีผลหรือ อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตนตามมาตรา 60⁴⁷

2. ส่วนที่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่รัฐ มาตรา 79⁴⁸ กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วน ท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและ วรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

⁴⁵ มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครอง ของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูล นั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความ คุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

⁴⁶ มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้ เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่อง ดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

⁴⁷ มาตรา 60 บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของ รัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

⁴⁸ มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการ พัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการสะสมพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และ คุณภาพชีวิตของประชาชน

ยังยืน และมาตรา 84⁴⁹ กำหนดให้รัฐส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร⁵⁰

4.2.2 มาตรการที่เกี่ยวกับการควบคุมการนำเข้า

พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 ออกมาเพื่อทดแทนพระราชบัญญัติป้องกันโรคและศัตรูพืช พ.ศ.2495 ซึ่งกฎหมายเดิมให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ควบคุมและกักพืชที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรต่อเมื่อเป็นศัตรูพืชตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จึงอาจเป็นช่องว่างทำให้โรคพืชต่างๆ ระบาดและแพร่หลายได้ในระหว่างนำพืชนั้นเข้ามาในราชอาณาจักรก่อนที่จะมีการควบคุมและกักพืชไว้⁵¹ และต่อมาในภายหลังพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2542 ได้เพิ่มเติมมาตรการควบคุมและตรวจสอบการนำเข้าและส่งออกซึ่งพืชและเชื้อพันธุ์พืช การตรวจและควบคุมเชื้อพันธุ์พืช การจดทะเบียนสถานที่เพาะพืชเพื่อการส่งออก และการออกใบรับรองปลอดศัตรูพืช⁵²

พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันศัตรูพืชร้ายแรงจากต่างประเทศมิให้แพร่ระบาดเข้ามาในประเทศ ,ป้องกันการระบาดของศัตรูพืชที่เกิดขึ้นในประเทศ และทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกพืชและผลผลิตพืชไปยังต่างประเทศได้ตามเงื่อนไขนำเข้าของประเทศปลายทาง⁵³ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯโดยคำแนะนำของ

⁴⁹ มาตรา 84 รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม จัดหาแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรวมให้เกษตรกรอย่างทั่วถึง และรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

⁵⁰ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, เอกสารการสอนชุดวิชาวิศวะวิทยาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ปรับปรุงครั้งที่ 1), (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548) น. 271.

⁵¹ หมายเหตุท้าย พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507.

⁵² หมายเหตุท้าย พระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2542.

⁵³ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, พระราชบัญญัติ 6 ฉบับ ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร, (กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2547) น. 2.

คณะกรรมการกักพืชมีอำนาจประกาศกำหนดเชื้อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะชนิดใดเป็นสิ่งที่ต้องห้าม⁵⁴ หรือสิ่งจำกัด⁵⁵ เพื่อป้องกันมิให้ระบาดเข้ามาในประเทศไทยได้⁵⁶ และเมื่อกำหนดพืชชนิดใดเป็นสิ่งที่ต้องห้ามหรือสิ่งจำกัดแล้ว ห้ามมิให้บุคคลใดนำเข้า หรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามเว้นแต่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการทดลองหรือการวิจัยเท่านั้นโดยได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร และ

⁵⁴ “สิ่งต้องห้าม” หมายความว่า พืช ศัตรูพืชและพาหะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นสิ่งที่ต้องห้าม ซึ่งพืชที่จะประกาศให้เป็นสิ่งที่ต้องห้ามจะเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศและเป็นที่ทราบแน่ชัดว่ามีศัตรูพืชร้ายแรงในแหล่งที่ระบุไว้โปรดดูกรมวิชาการเกษตร, เพิ่งอ้าง น. 3.

⁵⁵ “สิ่งจำกัด” หมายความว่า พืช ศัตรูพืชและพาหะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นสิ่งจำกัด พืชที่เป็นสิ่งจำกัดเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจหรืออาจมีความสำคัญทางเศรษฐกิจในอนาคตกับทั้งเป็นพาหะหรือเป็นพืชอาศัยของศัตรูพืชที่ร้ายแรงของพืชเศรษฐกิจของประเทศ โปรดดู กรมวิชาการเกษตร, เพิ่งอ้าง น. 4.

⁵⁶ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 6 เมื่อมีกรณีจำเป็นจะต้องป้องกันศัตรูพืชชนิดหนึ่งชนิดใดมิให้ระบาดเข้ามาในราชอาณาจักร ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการกักพืชมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเชื้อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะชนิดใดเป็นสิ่งที่ต้องห้ามหรือสิ่งจำกัดตามพระราชบัญญัตินี้แล้วแต่กรณี และในประกาศนั้นจะระบุกำหนดเชื้อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะ ชนิดใด จากแหล่งใด หรือจะกำหนดชื่อยกเว้นหรือเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

หรือมีใบรับรองปลอดศัตรูพืชของเจ้าหน้าที่ของประเทศที่ส่งสิ่งต้องห้ามนั้นแล้วแต่กรณี⁵⁷
ผู้ไม่ปฏิบัติหรือฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำและปรับ⁵⁸

พระราชบัญญัติกักพืชได้ให้นิยาม “พืช” ว่าหมายถึง พันธุ์พืชทุกชนิดทั้งพืชบก พืชน้ำ และพืชประเภทอื่น รวมทั้งส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช เช่น ต้น ตา ตอ แขนง หน่อ กิ่ง ใบ ราก เหง้า หัว ดอก ผล เมล็ด เชื้อ และสปอร์ของเห็ด ไม่ว่าที่ยังทำพันธุ์ได้หรือตายแล้ว และให้หมายความรวมถึง ตัวห้ำ ตัวเบียน ตัวไหม ไข่ไหม รังไหม ผีเสื้อ รังผึ้ง และจุลินทรีย์ด้วย

“เชื้อพันธุ์พืช” หมายถึง กลุ่มเซลล์ที่มีหน่วยพันธุกรรมหลากหลายซึ่งถ่ายทอดได้ ที่รวมตัวกันเป็นส่วนหนึ่งของพืชที่ยังมีชีวิต และขยายพันธุ์ได้ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเมล็ด เนื้อเยื่อ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช และให้หมายความรวมถึงสารพันธุกรรม ซึ่งสามารถถ่ายทอดลักษณะที่สารพันธุกรรมนั้นควบคุมอยู่ได้ ทั้งนี้เฉพาะที่ใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพันธุ์พืช

“ศัตรูพืช” หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นอันตรายแก่พืช เช่น เชื้อโรคพืช แมลง สัตว์ หรือพืชที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่พืช⁵⁹

จากนิยามดังกล่าวจะพบว่า “พืชดัดแปลงพันธุกรรม” อยู่ในนิยาม “พืช” ตามที่พระราชบัญญัติกักพืชกำหนด ส่วนพันธุกรรมที่ใช้ในการตัดแต่ง หรือที่ได้รับการตัดแต่งก็อยู่ใน

⁵⁷ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 8 ห้ามมิให้บุคคลใดนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้าม เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดี และมีใบรับรองปลอดศัตรูพืชของเจ้าหน้าที่ของประเทศที่ส่งสิ่งต้องห้ามนั้น หรือหนังสือสำคัญอย่างอื่นอันเป็นที่เชื่อถือได้สำหรับประเทศที่ไม่มีการออกใบรับรองปลอดศัตรูพืชกำกับมาด้วย และในกรณีนำเข้านี้ อธิบดีจะอนุญาตได้เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการทดลองหรือการวิจัยเท่านั้น

มาตรา 9 ห้ามมิให้บุคคลใดนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งกักัด เว้นแต่จะมีใบรับรองปลอดศัตรูพืชของเจ้าหน้าที่ของประเทศซึ่งส่งสิ่งกักัดนั้นออก หรือหนังสือสำคัญอย่างอื่นอันเป็นที่เชื่อถือได้สำหรับประเทศที่ไม่มีการออกใบรับรองปลอดศัตรูพืชกำกับมาด้วย

⁵⁸ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 20 ตริ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 6 วรรคสอง หรือฝ่าฝืน มาตรา 6 ทวิ วรรคสอง มาตรา 9 หรือมาตรา 18 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา 21 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 8 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁵⁹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 4

นิยาม “เชื้อพันธุ์พืช” และหากเห็นว่าพืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นอันตรายต่อพืชก็อาจตีความให้พืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็น “ศัตรูพืช” ตามความหมายของกฎหมายกักพืชได้อีกด้วย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดพืช ศัตรูพืช หรือพาหะจากแหล่งที่กำหนดเป็นสิ่งต้องห้าม ข้อยกเว้นและเงื่อนไขตามพ.ร.บ.กักพืช พ.ศ.2507 (ฉบับที่ 2) โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507⁶⁰ กำหนดให้พืชตัดแปลงพันธุกรรมจำนวน 89 ชนิด จากทุกแหล่งเป็นสิ่งต้องห้ามมิให้นำเข้ามาในราชอาณาจักร และจะอนุญาตให้นำเข้าได้ใน 2 กรณี คือ การนำเข้าในรูปของอาหารสำเร็จรูป ซึ่งหมายถึง อาหารที่ได้มาจากส่วนของพืชซึ่งยังคงลักษณะเป็นพืชที่ได้ผ่านกระบวนการที่สามารถทำลายเชื้อโรคและศัตรูพืช และการนำเข้าเพื่อการทดลอง หรือวิจัยเท่านั้น ทั้งนี้ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกรมวิชาการเกษตรกำหนด ดังนั้นพืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรมทั้ง 89 ชนิดจึงเป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย และหากต้องการนำเข้า นำผ่าน หรือส่งออกต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ที่ผ่านมา กรมวิชาการเกษตรได้อนุญาตให้นำเข้าพืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรมรวม 7 ชนิด ได้แก่ มะเขือเทศ ฝ้าย ข้าวโพด มะละกอ สควิด พืชตระกูลแตง แคนตาลูป และข้าว⁶¹ และปัจจุบันได้มีการแก้ไขประกาศกรมวิชาการเกษตร

⁶⁰ ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับขออนุญาตนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติกักพืชพ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2537 ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2537

ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับขออนุญาตนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติกักพืชพ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2544 ลงวันที่ 7 มีนาคม 2544

ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับขออนุญาตนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติกักพืชพ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2544 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2546

⁶¹ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุ์วิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ. รายงานเรื่อง “ข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุ์วิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย”. <<http://www.biotech.or.th/Document/W-Thai/gmo/1-2.pdf>> ,25 กันยายน 2549.

เรื่อง “การกำหนดแนวทางปฏิบัติในการขออนุญาตนำเข้า หรือนำผ่าน ซึ่งสิ่งต้องห้ามตาม พระราชบัญญัติกักพืช เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2544 เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ และ สถานการณ์ในปัจจุบัน

- ในประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางในการขออนุญาตนำเข้าหรือนำผ่าน ซึ่งสิ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 ที่แก้ไขแล้ว (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 ได้มีการปรับปรุงเงื่อนไขการศึกษาทดลอง ตรวจสอบ และมาตรการป้องกันและควบคุมความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อให้การควบคุมเป็นไปอย่างเข้มงวด รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจในความปลอดภัยทางชีวภาพในระหว่างทดสอบในขั้นตอนต่าง ๆ โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการอนุกรรมการ คณะทำงาน ขึ้นมากำกับดูแล

นอกจากนี้กรมวิชาการเกษตรยังได้มีประกาศกรมวิชาการเกษตรเรื่อง การนำเข้าเมล็ดพันธุ์พืชเข้ามาในราชอาณาจักรโดยขอให้แนบหนังสือรับรองจากประเทศผู้ส่งออกว่าเป็นเมล็ดพันธุ์พืชที่มีไซพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2543 และประกาศกรมวิชาการเกษตรเรื่อง การนำส่วนขยายพันธุ์พืชรวมทั้งเมล็ดพันธุ์เข้ามาในราชอาณาจักรโดยขอให้แนบหนังสือรับรองจากประเทศผู้ส่งออกว่าเป็นเมล็ดพันธุ์พืชที่มีไซพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม ลงวันที่ 4 สิงหาคม 2543 ให้ผู้ที่นำเข้าส่วนขยายพันธุ์พืชรวมทั้งเมล็ดพันธุ์พืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรมขอหนังสือรับรองจากประเทศต้นทางว่าส่วนขยายพันธุ์พืชรวมทั้งเมล็ดพันธุ์พืชที่นำเข้ามีไซพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม เพื่อให้การควบคุมการนำเข้าพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการนำเข้าเมล็ดพันธุ์พืชที่มีไซพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม รวมทั้งประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง การรับรองพืชที่ปลูกในประเทศไทยเป็นพืชที่ไม่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2543 เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความเข้าใจแก่สาธารณะชนทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรว่า พืชที่ปลูกในประเทศไทยเป็นพืชที่ไม่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม

(1) การดำเนินการควบคุมการนำเข้าพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม

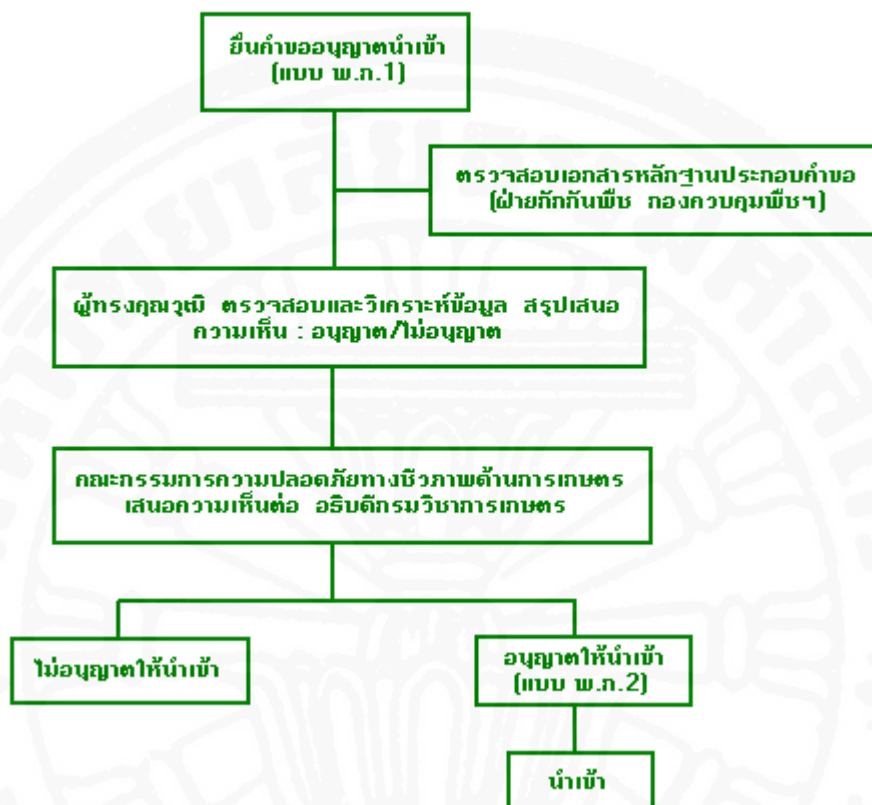
กรมวิชาการเกษตรได้ออกประกาศเรื่องแนวทางปฏิบัติ สำหรับขออนุญาตนำเข้าหรือนำผ่านสิ่งต้องห้ามตาม พ.ร.บ.กักพืช พ.ศ.2507 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2537 เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 โดยกำหนดขั้นตอนการขออนุญาตนำเข้าดังนี้

ขั้นตอนการขออนุญาตนำเข้าพืชที่ได้รับการตัดแต่งสารพันธุกรรม

1. ผู้ประสงค์นำเข้ายื่นแบบขออนุญาตนำเข้าสิ่งต้องห้าม (แบบ พ.ก.1) พร้อมหลักฐานตามประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับการขออนุญาตนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามตาม พ.ร.บ.กักพืช พ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ณ กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร
2. พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายกักกันพืช กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร ตรวจสอบเอกสาร หลักฐานประกอบคำขออนุญาตนำเข้าตามประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับการขออนุญาตนำเข้าฯ ว่าครบถ้วนและถูกต้องหรือไม่
3. กรมวิชาการเกษตร แต่งตั้งกรรมการ 2 ท่าน ในคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตรและผู้เชี่ยวชาญอีก 3 ท่าน ตรวจสอบข้อมูลด้านวิชาการและวิเคราะห์พร้อมสรุปข้อคิดเห็นว่าสมควรอนุญาตให้นำเข้าหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. คณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตร กรมวิชาการเกษตร พิจารณาความเห็นและข้อสรุปของกรรมการที่ได้รับมอบหมายตามข้อ 1.3 เพื่อนำเสนออธิบดีกรมวิชาการเกษตร
5. อธิบดีกรมวิชาการเกษตร ลงนามในหนังสืออนุญาตนำเข้าพืชที่ได้รับการตัดต่อสารพันธุกรรมที่เป็นสิ่งต้องห้าม (แบบ พ.ก.2) พร้อมเงื่อนไขการนำเข้า ซึ่งกำหนดโดยฝ่ายกักกันพืช กองควบคุมพืชฯ⁶²

⁶² กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, “การควบคุมความปลอดภัยทางชีวภาพด้านพืช”, ท่าทีประเทศไทยต่อกรณี GMOs เอกสารการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ ท่าทีประเทศไทยต่อกรณี GMOs วันจันทร์ที่ 27 กันยายน 2542 จัดโดยกรมวิชาการเกษตร น. 289. ,โปรดดู ชรินทร์ เจริญพงศ์, อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 12, น. 194. และโปรดดู กรมวิชาการเกษตร, “ขั้นตอนการขออนุญาตนำเข้าพืชที่ได้รับการตัดแต่งสารพันธุกรรม,” <<http://www.doa.go.th /learning/introduction/intro4.html>>, 19 กันยายน 2548.

แผนภูมิขั้นตอนการขออนุญาตนำเข้าพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม

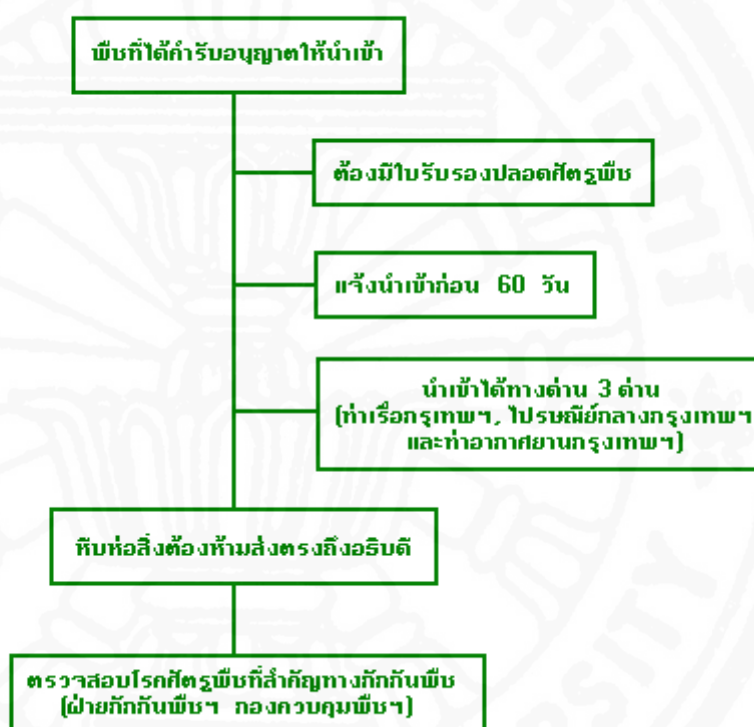

ขั้นตอนการนำเข้าพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม (ได้รับอนุญาตแล้ว)

- ผู้ที่ได้รับหนังสืออนุญาตนำเข้าจะต้องปฏิบัติดังนี้
 - ต้องแจ้งกำหนดการนำเข้าก่อนการนำเข้า 60 วัน
 - ต้องระบุด่านที่จะนำเข้า (นำเข้าได้ 3 ด่านเท่านั้นคือ ด่านตรวจพืชท่าเรือกรุงเทพฯ, ด่านตรวจพืชท่าอากาศยานกรุงเทพฯ และด่านตรวจพืชไปรษณีย์กลางกรุงเทพฯ)
 - ต้องมีใบรับรองปลอดศัตรูพืชของเจ้าหน้าที่ของประเทศที่ส่งสิ่งต้องห้ามนั้นกำกับมาด้วย และในใบรับรองปลอดศัตรูพืชต้องระบุด้วยว่าจุลินทรีย์ที่ใช้ในการติดต่อสารพันธุกรรมได้หมดสภาพการเป็นเชื้อสาเหตุของโรคพืชแล้ว ในกรณีที่ใช้จุลินทรีย์ที่เป็นเชื้อสาเหตุของโรคพืชในกระบวนการติดต่อสารพันธุกรรม
 - ที่หีบห่อสิ่งต้องห้ามต้องมีบัตรอนุญาตให้นำเข้าของอธิบดีกรมวิชาการเกษตร (แบบ พ.ก.3)
 - ต้องส่งสิ่งต้องห้ามโดยตรงถึงอธิบดีกรมวิชาการเกษตรหรือส่งมอบให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ด่านตรวจพืชที่นำเข้า ถ้าเจ้าของนำเข้ามาด้วยตนเอง

2. ฝ่ายกักกันพืช กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตรจะดำเนินการตรวจสอบโรคศัตรูพืชที่มีความสำคัญทางด้านกักกันพืช หากไม่พบโรคศัตรูพืชที่สำคัญก็จะอนุญาตให้ผู้นำเข้านำเข้าไปดำเนินการต่อไป⁶³

แผนภูมิขั้นตอนการนำเข้าพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม

ในส่วนของการส่งออกนั้น เดิมกฎหมายกักพืชไม่ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการส่งออก แต่การแก้ไขกฎหมายกักพืชในปี พ.ศ.2542 ได้เพิ่มเติมในส่วนการควบคุมการส่งออกพืชเพื่อมิให้

⁶³ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, “การควบคุมความปลอดภัยทางชีวภาพด้านพืช”, ทำที่ประเทศไทยต่อกรณี GMOs” เอกสารการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ ทำที่ประเทศไทยต่อกรณี GMOs วันจันทร์ที่ 27 กันยายน 2542 จัดโดยกรมวิชาการเกษตร น.290. ,โปรดดู ชรินทร์ เจริญพงศ์ , อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 12, น.197. และโปรดดู กรมวิชาการเกษตร, “ขั้นตอนการนำเข้าพืชที่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม (ได้รับอนุญาตแล้ว),” <<http://www.doa.go.th/learning/introduction/intro5.html>>, 19 กันยายน 2548.

ศัตรูพืชระบาดออกไปนอกราชอาณาจักร โดยรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศชื่อพืชควบคุม⁶⁴ และผู้ที่ประสงค์จะส่งออกพืชควบคุมดังกล่าวจะต้องได้รับใบรับรองปลอดศัตรูพืชก่อนจึงจะส่งออกได้⁶⁵ และเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ปลูกพืชเพื่อการส่งออกผู้ขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะปลูกพืชเพื่อการส่งออกต่อกรมวิชาการเกษตรได้⁶⁶ แต่มาตรการนี้ใช้เฉพาะกับพืชที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นพืชควบคุมเท่านั้น พืชนอกเหนือจากบัญชีประกาศจึงส่งออกได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับใบรับรองปลอดศัตรูพืชตามกฎหมายฉบับนี้

เพื่อช่วยเหลือการส่งออกพืชของเกษตรกรไทย กรมวิชาการเกษตร ได้ออกประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง การรับรองพืชที่ปลูกในประเทศไทยเป็นพืชที่ไม่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม พ.ศ.2543 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2543 กำหนดให้พืชจำนวน 159 ชนิดเป็นพืชที่ปลอดจากการติดแต่งพันธุกรรม ซึ่งครอบคลุมเมล็ดพันธุ์ (Seed) และเมล็ดพืช (Grain) และผลิตภัณฑ์คงรูปแบบต่างๆ กรมวิชาการเกษตรยังได้ออกประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง การรับรองพืช หรือสินค้าพืชที่ไม่ได้รับการติดต่อสารพันธุกรรม พ.ศ.2544 เพื่อแก้ปัญหาการส่งออกพืช หรือสินค้าพืชไปยังประเทศในสหภาพยุโรป โดยผู้ส่งออกจะไม่สามารถส่งออกพืช หรือสินค้าพืชไปจำหน่ายได้หากไม่ได้มีการรับรองว่าสินค้าพืชนั้นไม่ใช่พืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรม ประกาศฉบับนี้ได้ใช้ระบบตรวจสอบและออกหนังสือรับรองแก่ผู้ส่งออก

และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกฉบับหนึ่งคือพระราชบัญญัติการส่งออกนอกและการนำเข้าเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าที่ต้องห้ามหรือที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกหรือนำเข้า⁶⁷

⁶⁴ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 15 ทวิ.

⁶⁵ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 15 ทวิ วรรค 2.

⁶⁶ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 15 จัตวา.

⁶⁷ พระราชบัญญัติการส่งออกนอกและการนำเข้าเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 มาตรา 5 ในกรณีที่จำเป็นหรือสมควรเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สาธารณประโยชน์ การสาธารณสุข ความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของรัฐ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องหนึ่งเรื่องใดดังต่อไปนี้

(1) กำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการส่งออกหรือในการนำเข้า

ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายฉบับนี้จึงอาจนำมาใช้กับพืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ การประกาศให้พืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นสินค้าควบคุม และต้องได้รับใบอนุญาตในการนำเข้า หรือส่งออก โดยรัฐมนตรีประกาศให้พืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นพืชที่ต้องห้ามนำเข้า ส่งออก หรือต้องขออนุญาตในการนำเข้า หรือส่งออก และรัฐมนตรียังอาจกำหนดรายละเอียดของพืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่นำเข้า หรือส่งออก เช่น ประเภท ชนิด คุณภาพ มาตรฐาน จำนวน ปริมาตร ขนาด น้ำหนัก ราคา ชื่อที่ใช้ในทางการค้า ตรา เครื่องหมายการค้าถิ่นกำเนิดสำหรับสินค้าที่ส่งออก หรือนำเข้า ตลอดจนกำหนดประเทศปลายทางที่นำเข้าหรือส่งออกสินค้านี้ดังกล่าวได้ด้วย

นอกจากนี้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้มีบทกำหนดเกี่ยวกับความระมัดระวังของผู้ผลิต⁶⁸ ผู้นำเข้า⁶⁹ ผู้ขนส่งและผู้ครอบครอง⁷⁰ วัตถุอันตรายดังต่อไปนี้

1. ผู้ผลิตวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุที่ใช้ในการผลิตการกำหนดวิธีการและขั้นตอนที่วางใจได้ของการผลิต การจัดให้มีภาชนะบรรจุที่มั่นคงแข็งแรง และปลอดภัยต่อการใช้ การเคลื่อนย้าย และการขนส่ง การจัดให้มีฉลากที่แสดงสภาพอันตรายของสิ่งนั้นที่ชัดเจนเพียงพอ ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว⁷¹

(2) กำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกหรือในการนำเข้า.....

⁶⁸ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 4 “ผลิต” หมายความว่า ทำ เพาะ ปลูก ผสม แปรสภาพ ปรุงแต่ง แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ

⁶⁹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 4 “นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนำผ่าน

⁷⁰ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 4 “มีไว้ในครอบครอง” หมายความว่า การมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น และไม่ว่าจะเป็นการมีไว้เพื่อขาย เพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประการอื่นใดและรวมถึงการทิ้งอยู่ หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย

⁷¹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 59

2. ผู้นำเข้าวัตถุดิบต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิต การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบ การตรวจสอบความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก การเลือกวิธีการขนส่งและผู้ขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุดิบไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุดิบดังกล่าว⁷²
3. ผู้ขนส่งต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่ใช้ในการขนส่งหรือยานพาหนะและอุปกรณ์ ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลากความเหมาะสมของวิธีการขนส่งความถูกต้องของการจัดวางบนยานพาหนะ และความไว้วางใจได้ของลูกจ้างหรือผู้จัดทำกรงานให้แก่ตนหรือร่วมกับตน⁷³
4. ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุดิบต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้ที่จัดหาวัตถุดิบนั้นให้แก่ตนความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของการเก็บรักษาและความไว้วางใจได้ของผู้ที่รับมอบวัตถุดิบไปจากตนหรืออาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุดิบดังกล่าว⁷⁴

แต่อย่างไรก็ดีในส่วนของมาตรการที่เกี่ยวกับการควบคุมการนำเข้าและส่งออกนั้น มีกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง 1 ฉบับ คือพิธีสารคาร์ตาเฮนนา เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการจัดทำภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนนา ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพแล้ว เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ดังนั้นการเคลื่อนย้ายข้ามแดนซึ่งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่นทั้งที่เป็นหรือไม่เป็นภาคีในพิธีสารดังกล่าว ประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดในพิธีสาร เนื่องจากพิธีสารคาร์ตาเฮนนาได้ระบุว่า การเคลื่อนย้ายข้ามเขต

⁷² พระราชบัญญัติวัตถุดิบ พ.ศ. 2535 มาตรา 60

⁷³ พระราชบัญญัติวัตถุดิบ พ.ศ. 2535 มาตรา 61

⁷⁴ พระราชบัญญัติวัตถุดิบ พ.ศ. 2535 มาตรา 62

แดนซึ่งสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่ได้รับการดัดแปลงพันธุกรรมระหว่างประเทศภาคีและประเทศที่มีใช้ภาคีจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพิธีสารฉบับนี้⁷⁵

4.2.3 มาตรการเกี่ยวกับการควบคุมการผลิต การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และการเพาะปลูก

มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับคือพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518 (ฉบับแก้ไข พ.ศ.2535) กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจกำหนดชนิดและชื่อพันธุ์ของพืชชนิดใดให้เป็นเมล็ดพันธุ์ควบคุม⁷⁶ ห้ามมิให้ผู้ใดรวบรวม ขยาย นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่⁷⁷ ซึ่งผู้ฝ่าฝืนมี

⁷⁵ พิธีสารคาร์ตาเฮนา มาตรา 24 การเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนซึ่งสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่ได้รับการดัดแปลงทางพันธุกรรมระหว่างประเทศภาคีและประเทศที่มีใช้ภาคีจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพิธีสารฉบับนี้

⁷⁶ พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518 มาตรา 3 “เมล็ดพันธุ์” หมายความว่า เมล็ดหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพืชที่ใช้เพาะปลูกหรือใช้ทำพันธุ์ เช่น ต้น ตอ หน่อ เหง้า กิ่ง แขนง ตา ราก หัว ดอก หรือผล

“เมล็ดพันธุ์ควบคุม” หมายความว่า เมล็ดพันธุ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นเมล็ดพันธุ์ควบคุม

⁷⁷ พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518 มาตรา 12 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดชนิดและชื่อพันธุ์ของพืชชนิดใดให้เป็นเมล็ดพันธุ์ควบคุม

มาตรา 14 ห้ามมิให้ผู้ใดรวบรวม ขยาย นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และต้องเก็บเมล็ดพันธุ์ควบคุมไว้ในสถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ควบคุมตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

วรรค 3 บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ควบคุมซึ่งขยายเมล็ดพันธุ์ควบคุมที่ตนปลูกเองให้แก่ผู้รับใบอนุญาตรวบรวมเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า หรือผู้รับใบอนุญาตส่งออกซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า หรือผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์รายอื่นเพื่อใช้เพาะปลูกเองโดยมิได้มีการโฆษณา

โทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷⁸ มาตรหาดังกล่าวนี้นี้สามารถนำมาใช้เป็นมาตรการป้องกันความเสียหายก่อนการหลุดรอดของพืชแปลงพันธุ์หรือพืชตัดแต่งพันธุกรรมสู่สิ่งแวดล้อม เพราะเมล็ดพันธุ์ควบคุมที่มีชนิด หรืออัตราส่วนของวัตถุที่ใช้ หรือมี หรือผสม หรือเจือปนเกินกว่าปริมาณที่กำหนด กฎหมายจะถือว่าเป็นเมล็ดพันธุ์ปลอมปน⁷⁹

พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 ที่เมื่อมีศัตรูพืช⁸⁰ ชนิดที่อาจก่อความเสียหายร้ายแรงปรากฏขึ้นหรือมีเหตุอันสมควรควบคุมศัตรูพืชในท้องที่ใด ให้อธิบดีกรมวิชาการเกษตรมีอำนาจประกาศกำหนดให้ท้องที่ใดเป็นเขตควบคุมศัตรูพืช⁸¹ ห้ามมิให้บุคคลใดนำพืช ศัตรูพืชหรือพาหะออกไปนอก หรือนำเข้ามาในเขตควบคุมศัตรูพืช เว้นแต่จะได้ผ่านการตรวจและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่⁸² และให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ทำลายพืช ศัตรูพืชและพาหะนั้นเสียได้ในกรณีที่ศัตรูพืชชนิดนั้นอาจก่อความเสียหายร้ายแรงได้⁸³

⁷⁸ พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518 มาตรา 56 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 14 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁷⁹ พระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มาตรา 35 (3).

⁸⁰ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 4 “ศัตรูพืช” หมายความว่า สิ่งซึ่งเป็นอันตรายแก่พืช เช่น เชื้อโรคพืช แมลง สัตว์ หรือพืชที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่พืช

⁸¹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 17 เมื่อมีศัตรูพืชชนิดที่อาจก่อความเสียหายร้ายแรงปรากฏขึ้นในท้องที่ใด หรือมีเหตุอันสมควรควบคุมศัตรูพืชในท้องที่ใด ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศกำหนดท้องที่นั้นเป็นเขตควบคุมศัตรูพืชและประกาศระบุชื่อ ชนิดของพืช ศัตรูพืช และพาหะที่ควบคุม และให้กำหนดสถานที่ตรวจพืชเฉพาะถิ่นขึ้นเท่าที่จำเป็น ประกาศดังกล่าวให้ใช้ได้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการของกำนันและที่ทำการของผู้ใหญ่บ้านในท้องที่นั้น

⁸² พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 18 เมื่อได้ประกาศกำหนดเขตควบคุมศัตรูพืชตามมาตรา 17 แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใดนำพืช ศัตรูพืชหรือพาหะออกไปนอก หรือนำเข้ามาในเขตควบคุมศัตรูพืช ตามที่ประกาศระบุไว้ เว้นแต่จะได้ผ่านการตรวจและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่

⁸³ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 19 วรรค 2 ในกรณีที่ศัตรูพืชชนิดที่อาจก่อความเสียหายร้ายแรงมาก ซึ่งหากไม่รีบทำลายเสียอาจจะระบาดลุกลามทำความเสียหายได้มาก พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้เจ้าของจัดการทำลายพืช ศัตรูพืชและพาหะนั้นเสีย หรือในกรณี

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการผลิต การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และการเพาะปลูกคือพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายพ.ศ. 2535 เนื่องจากพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้บัญญัติว่า “วัตถุอันตราย” หมายความว่า (7) วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม หรือ (10) วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์ หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม จึงมีผู้เสนอความเห็นว่าจะถือว่าพืชดัดแปลงพันธุกรรมเป็นวัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม หรือ อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม และให้อำนาจนายกรัฐมนตรีตราพระราชกฤษฎีกากำหนดท้องที่เพื่อห้ามการครอบครอง การจำหน่าย หรือการใช้วัตถุอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใด เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม⁸⁴ และให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมโดยความเห็นของ คณะกรรมการวัตถุอันตรายมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาระบุนื้อหรือคุณสมบัติของวัตถุอันตราย ชนิดของวัตถุอันตรายเพื่อควบคุมการผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายได้⁸⁵ ซึ่งผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์จะมีโทษทางอาญา⁸⁶

จำเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จะจัดการทำลายเสียเอง โดยอธิบดีจะสั่งให้เจ้าของเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย ในการทำลายเท่าที่จำเป็นและใช้จ่ายไปจริงก็ได้

⁸⁴ พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายพ.ศ. 2535 มาตรา 16 ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม จะมีการตราพระราชกฤษฎีกา กำหนดท้องที่เพื่อห้ามการครอบครองการจำหน่าย หรือการใช้วัตถุอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้

⁸⁵ พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายพ.ศ. 2535 มาตรา 18 วัตถุอันตรายแบ่งออกตามความจำเป็นแก่การควบคุม ดังนี้

(1) วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

(2) วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดด้วย

(3) วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต

และทั้งนี้ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กนศ.) ได้มีมติไม่ยินยอมให้มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ GMOs มาเพาะปลูกในเชิงพาณิชย์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ว่ามีความปลอดภัยทั้งด้านชีวภาพและด้านอาหาร⁸⁷

4.2.4 มาตรการเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ใช้ควบคุมพืชดัดแปลงพันธุกรรมมิให้ปนเปื้อนต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่ได้มีการจัดทำ “แนวปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพสำหรับการทดลองทางพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ” ระดับห้องปฏิบัติการและภาคสนาม ขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2535 และปัจจุบันคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพได้มีการปรับปรุงและจัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม (Biosafety Guidelines Related to Modern Biotechnology or Genetic Engineering) ขึ้นใหม่ในปีพ.ศ. 2547 ซึ่งครอบคลุมการทดลองเกี่ยวกับพืชดัดแปลงพันธุกรรมทั้งระดับห้องปฏิบัติการและภาคสนาม มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ

1. เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ระบุกระบวนการในการขออนุมัติและดำเนินการวิจัยทดลองเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงพันธุกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องแบบกระชับ

(4) วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ได้แก่วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้าการส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง

เพื่อประโยชน์แก่การป้องกันและระงับอันตรายที่อาจมีแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์หรือสิ่งแวดล้อม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมโดยความเห็นของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาระบุชื่อหรือคุณสมบัติของวัตถุอันตราย ชนิดของวัตถุอันตราย กำหนดเวลาการใช้บังคับและหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตรายดังกล่าว

⁸⁶ พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายพ.ศ. 2535 มาตรา 71 , 72 และมาตรา 73

⁸⁷ มติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กนศ.) ครั้งที่ 5/2542 วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2542 ข้อ 1

2. กรรมวิธีหรือขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้วิจัยและคณะได้ดำเนินการทดลองอย่างปลอดภัย ปราศจากความเสี่ยงและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพและสุขอนามัยของมนุษย์
3. เป็นการจัดลำดับประเภทของงานวิจัยและทดลองเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมตามระดับความเสี่ยงอันตราย ซึ่งแบ่งเป็น 4 ประเภทคือ
 - ประเภทแรงงานที่ไม่มีอันตราย (BL1)
 - ประเภทที่สงสัยอาจมีอันตรายบ้าง (BL2)
 - ประเภทที่สามอาจมีอันตรายระดับสูงหรืออาจมีอันตรายในระดับที่ยังไม่ทราบแน่ชัด (BL3)
 - ประเภทที่สี่มีอันตรายในระดับร้ายแรงและ/หรือขัดต่อศีลธรรม (BL4)⁸⁸

ปัจจุบันคณะรัฐมนตรีได้มีมติยกเลิกการทดลองทางพันธุวิศวกรรมภาคสนามไปชั่วคราวตามมติเมื่อวันที่ 3 เมษายน ปี พ.ศ.2544

แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ

1. ผู้ประสงค์นำเข้าพืชที่ได้รับการดัดแปลงพันธุกรรม ต้องยื่นข้อมูลต่าง ๆ คือ
 - 1.1 รายละเอียดแผนการศึกษาพร้อมวัตถุประสงค์และเหตุผล
 - 1.2 รายละเอียดข้อมูลทางวิชาการของยีนที่ใช้ ชนิดพืช ขั้นตอนและวิธีการตัดต่อยีนและที่มาของยีน
2. แจ้งการทดลองเช่นผู้รับผิดชอบโครงการต้องมีคุณสมบัติครบ มีรายงานการศึกษาความปลอดภัยก่อน
3. ทดลองภายใต้การดูแลของคณะทำงานตรวจสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของกรมวิชาการเกษตร
4. ดำเนินการในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตที่ผ่านการตรวจสอบแล้วเท่านั้น
5. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ต้องรายงานผลและทำลายซากพืชที่ใช้ทดลอง⁸⁹

⁸⁸ คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547) น.15.

ขั้นตอนการศึกษาทดลองพืชที่ได้รับการตัดต่อสารพันธุกรรม

1. ผู้รับอนุญาตนำเข้า นำเสนอแผนการทดลอง (ในห้องปฏิบัติการ/โรงเรือน/ในแปลงทดลอง) ให้คณะกรรมการตรวจสอบความปลอดภัยทางชีวภาพภาคสนามของ กรมวิชาการเกษตร ให้ความเห็นชอบ

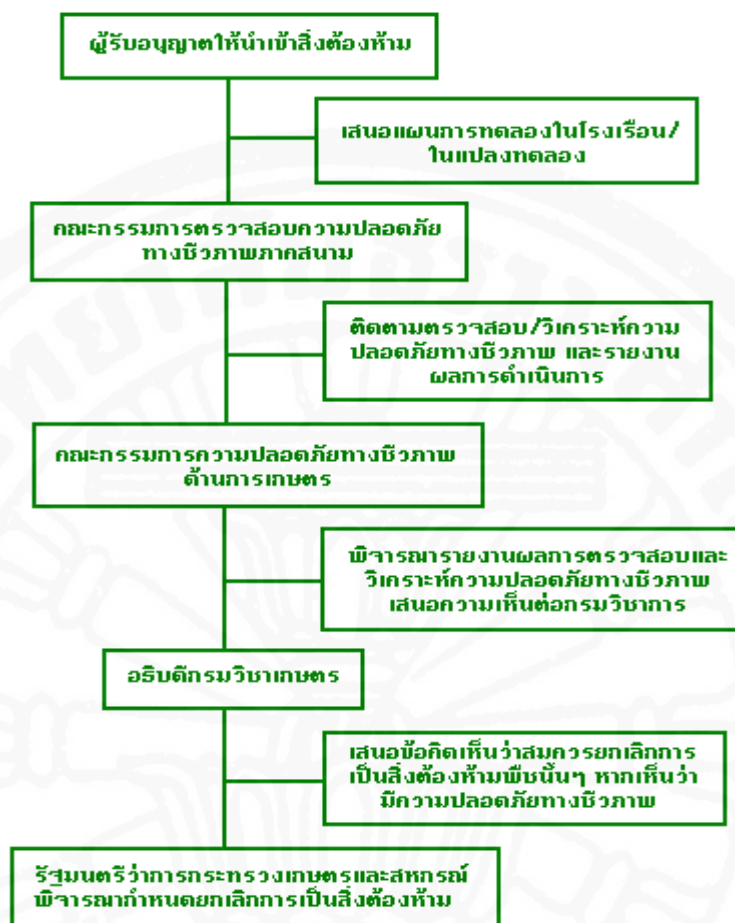
2. คณะกรรมการตรวจสอบความปลอดภัยทางชีวภาพภาคสนามติดตามตรวจสอบ และวิเคราะห์ความเสี่ยงที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมเสนออธิบดีกรมวิชาการเกษตร

3. กรมวิชาการเกษตร พิจารณารายงานสรุปผลการตรวจสอบและวิเคราะห์ความเสี่ยง หากเห็นว่าการปลูกพืชดังกล่าวในประเทศไทยมีความปลอดภัยทางชีวภาพเพียงพอนำเสนอความเห็นต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อยกเลิกการเป็นสิ่งต้องห้าม ตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507⁹⁰

⁸⁹ ชรินทร์ เจริญพงศ์, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 12, น.203.

⁹⁰ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, “การควบคุมความปลอดภัยทางชีวภาพด้านพืช”, ท่าที่ประเทศไทยต่อกรณี GMOs เอกสารการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ ท่าที่ประเทศไทยต่อกรณี GMOs วันจันทร์ที่ 27 กันยายน 2542 จัดโดยกรมวิชาการเกษตร น.290. ,โปรดดู ชรินทร์ เจริญพงศ์, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 12,น.199. และโปรดดู กรมวิชาการเกษตร, “ขั้นตอนการศึกษาทดลองพืชที่ได้รับการตัดต่อสารพันธุกรรม,” <<http://www.doa.go.th/learning/introduction/intro6.html>> 19 กันยายน 2548.

ขั้นตอนการศึกษาทดลองพืชที่ได้รับการตัดต่อสารพันธุกรรม

แนวทางการทดสอบพืชที่ได้รับการตัดต่อพันธุกรรมเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ

1. จะต้องทำการปลูกศึกษาทดลองและประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety) ภายในโรงเรือนที่ปิดมิดชิดอย่างน้อย 1 ฤดูปลูก
2. เมื่อผ่านขั้นที่ 1 แล้วจะต้องดำเนินการทดลองในแปลงทดลองขนาดเล็กที่ควบคุมสภาพ อย่างน้อย 1 ฤดูปลูก
3. เมื่อผ่านการทดลองและประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพในขั้นที่ 2 แล้วจึงจะอนุญาตให้ทดลองในสภาพแปลงทดลองขนาดใหญ่

สิ่งที่ต้องศึกษาและสังเกตในระหว่างขั้นตอนทั้ง 3 คือ

1. การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางด้านสัณฐานวิทยาของพืช
2. ระบบสืบพันธุ์และการขยายพันธุ์
3. โอกาสความเป็นไปได้การเป็นวัชพืช
4. ผลกระทบต่อการปลูกพืช

5. ผลกระทบต่อจุลินทรีย์ในดิน

6. ผลกระทบต่อแมลงและสิ่งมีชีวิตอื่น

7. ผลกระทบต่อพืชอื่น ๆ⁹¹

อนึ่งสำหรับกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพนั้นปัจจุบันยังคงอยู่ระหว่างขั้นตอนการยกร่างร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม พ.ศ.....⁹²

4.2.5 มาตรการเกี่ยวกับด้านทรัพย์สินทางปัญญา และสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืช

ผู้คิดค้นประดิษฐ์พืช GMOs ขึ้นสามารถได้รับความคุ้มครองทางทรัพย์สินตามปัญญาได้ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 โดยกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชของไทยได้ให้ความคุ้มครองแก่พันธุ์พืช 2 กลุ่ม คือพันธุ์พืชใหม่กับพันธุ์พืชพื้นเมืองและพันธุ์พืชป่า โดยพันธุ์พืชพื้นเมืองที่กฎหมายให้ความคุ้มครองคือพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น มาตรา 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542⁹³ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “พันธุ์พืช” หมายความว่า “กลุ่มของพืชที่มีพันธุกรรมและลักษณะทางพฤกษศาสตร์ เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน มีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่สม่ำเสมอ คงตัว และแตกต่างจากกลุ่มอื่นในพืชชนิดเดียวกัน และให้หมายความรวมถึงต้นพืชที่จะขยายพันธุ์ให้ได้กลุ่มของพืชที่มีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น”

โดยพันธุ์พืชใหม่ที่จะนำมาขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้จะต้องเป็นพันธุ์พืชที่มีลักษณะประจำพันธุ์แตกต่างจากพันธุ์พืชอื่น (Distinctiveness) มีความสม่ำเสมอของลักษณะประจำพันธุ์ (Uniformity) และมีความคงตัว (Stability)⁹³ นอกจากนั้นพันธุ์พืชนั้นต้องเป็น

⁹¹ ชนินทร์ เจริญพงศ์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 12, น.201.

⁹² สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย, “สรุปความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม,” <http://www.biothai.net/autopage1/show_page.php?t=2&s_id=136&d_id=133>, 3 ธันวาคม 2549.

⁹³ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 11 พันธุ์พืชตามพระราชบัญญัตินี้ต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

พันธุ์พืชใหม่ที่ไม่เคยมีการนำส่วนขยายพันธุ์มาใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการขายหรือจำหน่ายด้วยประการใด ๆ ทั้งในและนอกราชอาณาจักรโดยนักปรับปรุงพันธุ์หรือด้วยความยินยอมของนักปรับปรุงพันธุ์เกินหนึ่งปีก่อนวันยื่นขอจดทะเบียน⁹⁴

นอกจากนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืชยังได้กำหนดหลักการว่า การจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับจากการดัดแปลงสารพันธุกรรม จะต้องได้รับการประเมินผลกระทบทางด้านความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมก่อน⁹⁵ และห้ามมิให้นำพันธุ์พืชที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงในทางตรงและทางอ้อมต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือสวัสดิภาพของประชาชนมาจดทะเบียนตามกฎหมายอีกด้วย⁹⁶ เมื่อจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่แล้ว ผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่จะเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวใน

(1) มีความสม่ำเสมอของลักษณะประจำพันธุ์ทางด้านสัณฐานวิทยา สรีรวิทยาหรือคุณสมบัติอื่นที่เป็นผลเนื่องจากการแสดงออกของสภาพทางพันธุกรรมที่จำเพาะต่อพันธุ์พืชนั้น

(2) มีความคงตัวของลักษณะประจำพันธุ์ที่สามารถแสดงลักษณะประจำพันธุ์ได้ในทุกครั้งของการผลิตส่วนขยายพันธุ์พืชนั้น เมื่อขยายพันธุ์ด้วยวิธีทั่วไปสำหรับพืชนั้น

(3) มีลักษณะประจำพันธุ์แตกต่างจากพันธุ์อื่นอย่างเด่นชัด ทางสัณฐานวิทยา สรีรวิทยาหรือมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งเป็นเนื่องจากการแสดงออกของสภาพทางพันธุกรรมที่แตกต่างจากพันธุ์พืชอื่น

⁹⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 12 พันธุ์พืชที่จะขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (1) เป็นพันธุ์พืชที่ไม่มีการนำส่วนขยายพันธุ์มาใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการขายหรือจำหน่ายด้วยประการใด ทั้งในหรือนอกราชอาณาจักรโดยนักปรับปรุงพันธุ์ หรือด้วยความยินยอมของนักปรับปรุงพันธุ์เกินกว่าหนึ่งปีก่อนวันยื่นขอจดทะเบียน

⁹⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 13 วรรคสอง พันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับจากการดัดแปลงสารพันธุกรรมจะจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ได้ต่อเมื่อผ่านการประเมินผลกระทบทางด้านความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือสวัสดิภาพของประชาชนจากกรมวิชาการเกษตร หรือหน่วยงานหรือสถาบันอื่นที่คณะกรรมการกำหนดตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

⁹⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 13 วรรคหนึ่ง พันธุ์พืชใหม่ที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงในทางตรงหรือทางอ้อมต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือสวัสดิภาพของประชาชน ห้ามมิให้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

การผลิต ขาย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้เพื่อกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าวซึ่งส่วนขยายพันธุ์⁹⁷ ของพันธุ์พืชใหม่นั้น⁹⁸ สิทธิเช่นนี้ถือเป็นสิทธิเด็ดขาด (Exclusive rights) ของผู้ทรงสิทธิ โดยผู้ทรงสิทธิจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเป็นเวลา 12 ถึง 17 ปี ขึ้นอยู่กับชนิดของพืช^{99 100}

4.2.6 มาตรการเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดสิทธิให้บุคคล อาจมีสิทธิและได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม¹⁰¹ และสิทธิที่จะตรวจสอบข้อมูล

⁹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ส่วนขยายพันธุ์ หมายความว่า พืช หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพืชที่สามารถทำให้เกิดพืชต้นใหม่ได้โดยวิธีปกติทางเกษตรกรรม

⁹⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 33 ผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต ขายหรือจำหน่ายด้วยประการใด นำเข้ามาในราชอาณาจักร ส่งออกนอกราชอาณาจักร หรือมีไว้เพื่อกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าวซึ่งส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชใหม่

⁹⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 31 หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ให้มีอายุดังต่อไปนี้ (1) พืชที่ให้ผลผลิตตามลักษณะประจำพันธุ์ได้หลังจากปลูกจากส่วนขยายพันธุ์ภายในเวลาไม่เกินสองปี ให้มีอายุสิบสองปี (2) พืชที่ให้ผลผลิตตามลักษณะประจำพันธุ์ได้หลังจากปลูกจากส่วนขยายพันธุ์ในเวลาเกินกว่าสองปี ให้มีอายุสิบเจ็ดปี (3) พืชที่ใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ที่ให้ผลผลิตตามลักษณะประจำพันธุ์ได้หลังจากปลูกจากส่วนขยายพันธุ์ในเวลาเกินกว่าสองปี ให้มีอายุยี่สิบเจ็ดปี

อายุหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ตามวรรคหนึ่ง ให้นับตั้งแต่วันที่ออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่

¹⁰⁰ นันทน อินทนนท์, “กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช : แนวความคิดและบทวิเคราะห์,” บทบัญญัติ, 60 (ธันวาคม 2547) : น.224.

¹⁰¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

ข่าวสารของทางราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540¹⁰² ซึ่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการมีความสำคัญคือ

1. ประชาชนมีโอกาสรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐเพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิบางประการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ เช่นการคัดค้านเป็นต้น
2. มีความชัดเจนว่าข้อมูลข่าวสารของราชการประเภทใดที่เปิดเผยได้ ประเภทใดที่เปิดเผยไม่ได้
3. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับการคุ้มครองที่จะไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองดูแลของหน่วยงานรัฐจะได้ไม่ถูกเปิดเผย อันจะส่งผลร้ายแก่ตน¹⁰³

และสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดหลักการให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารในความครอบครองของราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น¹⁰⁴ และ

(1) การได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติหรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สินหรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

¹⁰² พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 11 นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้วหรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้วหรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา 26 แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควรเว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

¹⁰³ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545) น.116.

¹⁰⁴ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

ได้รับข้อมูลคำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น¹⁰⁵

4.2.7 มาตรการที่เกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

(1) การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยผู้เสียหาย

มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3 ฉบับคือ การฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ทำละเมิดจิตใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อผู้เสียหายโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420¹⁰⁶ แต่การเรียกร้องดังกล่าวจะเรียกร้องได้เพียงตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด¹⁰⁷ ซึ่งการเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งนั้น โจทก์หรือผู้เสียหายนั้นจะต้องเป็นผู้พิสูจน์ถึงการกระทำของจำเลยผู้ก่อให้เกิดความเสียหายว่า จำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์เสียหายเพื่อให้จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทด

เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

¹⁰⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

แทน และโจทก์เป็นผู้มีหน้าที่พิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นว่าเป็นจำนวนเท่าใด¹⁰⁸

นอกจากนี้ผู้เสียหายยังมีสิทธิที่จะได้รับชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากรัฐตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวในมาตรา 6 ได้บัญญัติให้บุคคลอาจมีสิทธิได้รับชดใช้ค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากภัยอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ¹⁰⁹ หรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุนหรือดำเนินการโดยส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจได้ และผู้ได้รับความเสียหายจากมลพิษนั้นยังมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ ที่ก่อให้เกิดมลพิษได้ตามมาตรา 96¹¹⁰ ซึ่งลักษณะของความรับผิดชอบตามมาตรา 96 นั้นเป็นความรับ

¹⁰⁸ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2542) น.295.

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 มาตรา 4 "มลพิษ" หมายความว่า ของเสีย วัตถุอันตราย และมลสารอื่น ๆ รวมทั้งกาก ตะกอน หรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือภาวะที่เป็นพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้และให้หมายความรวมถึง รังสี ความร้อน แสง เสียง กลิ่น ความสั่นสะเทือน หรือเหตุรำคาญอื่น ๆ ที่เกิดหรือถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดมลพิษด้วย

¹¹⁰ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 มาตรา 96 แหล่งกำเนิดมลพิษใดก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใด ๆ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อการนั้น ไม่ว่าการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่ามลพิษเช่นนั้นเกิดจาก

- (1) เหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม
- (2) การกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ
- (3) การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายเอง หรือของบุคคลอื่น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อม ในการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น

ผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีฟ้องคดีนั้นไม่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าความเสียหายที่ตนได้รับนั้นเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย เพียงแต่พิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของจำเลยก็พอ¹¹¹ เพราะกฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบ เว้นแต่จำเลยจะพิสูจน์ได้ว่ามีข้อยกเว้นความรับผิดชอบข้างต้นประการใดประการหนึ่งใน 3 ประการตามความในมาตรา 96¹¹²

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่สามารถนำมาพิจารณาประกอบเพื่อเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับเสียหายจากมลพิษคือมาตรการเยียวยาความเสียหายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายพ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดให้ “ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง”¹¹³ ความรับผิดในลักษณะดังกล่าวยังขยายไปถึงผู้ขาย หรือส่งมอบพืชตัดแปลงพันธุกรรมให้บุคคลใดที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแก่บุคคลดังกล่าวด้วย¹¹⁴ และในกรณีเกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรไม่มีเจ้าของ หรือทรัพยากรธรรมชาติทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำบัด บำรุงรักษา หรือขจัดความเสียหายให้คืนสู่สภาพเดิม อัยการมีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายให้ผู้รับผิดชอบชดเชยแก่รัฐได้ด้วย¹¹⁵

ลักษณะความรับผิดตามที่กฎหมายกำหนดนี้จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบโดยไม่อาจโต้แย้งว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายได้ใช้หลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตราย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการกำหนดความ

¹¹¹ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540) น.158.

¹¹² อำนาจ วงศ์บัณฑิต, “มิติใหม่....กฎหมายสิ่งแวดล้อม 2535 ความรับผิดทางแพ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535”, เอกสารการการเสวนาเรื่อง มิติใหม่...กฎหมายสิ่งแวดล้อม 2535 วันพุธที่ 12 ตุลาคม 2535 จัดโดยคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, น.18.

¹¹³ พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายพ.ศ. 2535 มาตรา 63

¹¹⁴ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 64.

¹¹⁵ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 69.

รับผิดชอบของผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437¹¹⁶ แต่มีข้อแตกต่างประการสำคัญคือ กฎหมายวัตถุอันตราที่กำหนดอายุความสำหรับเรียกร้องค่าเสียหายถึง 3 ปี ซึ่งนานกว่าอายุความ 1 ปีที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อีกประการหนึ่ง คือ กฎหมายนี้กำหนดว่าในระหว่างที่มีการเจรจาค่าเสียหายให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะปรากฏว่าการเจรจาค่าเสียหายไม่อาจตกลงกันได้¹¹⁷ ทำให้ระยะเวลาที่เสียไปในการเจรจาค่าเสียหายไม่มีผลกระทบต่ออายุความที่กฎหมายกำหนด

(2) การเรียกร้องค่าเสียหายโดยภาครัฐ

มีกฎหมายที่ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ที่ทำให้สภาพแวดล้อมเสียหายได้คือ การเรียกร้องค่าเสียหายในค่าใช้จ่ายจากการเข้าช่วยเหลือเคลื่อนย้าย บำบัด บรรเทา หรือขจัดความเสียหายให้เกิดการคืนสู่สภาพเดิมหรือสภาพที่ใกล้เคียงกับสภาพเดิมตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราพ.ศ. 2535¹¹⁸

และการเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535¹¹⁹ ที่ว่า ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด โดย

¹¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้นเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั้นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงผู้มีไว้ในครอบครองของตน ซึ่งทรัพย์สินเป็นของเกิดอันตราได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นด้วย

¹¹⁷ พระราชบัญญัติวัตถุอันตรา พ.ศ.2535 มาตรา 67.

¹¹⁸ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราพ.ศ. 2535 มาตรา 69 ในกรณีที่วัตถุอันตราก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล สัตว์ พืชหรือสิ่งแวดล้อม ถ้ารัฐได้รับความเสียหายเพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าช่วยเหลือ เคลื่อนย้าย บำบัด บรรเทา หรือขจัดความเสียหายให้เกิดการคืนสู่สภาพเดิมหรือสภาพที่ใกล้เคียงกับสภาพเดิม หรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ หรือทรัพยากรธรรมชาติ หรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินเมื่อได้รับคำร้องขอจากหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบวัตถุอันตราดังกล่าวให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายของรัฐดังกล่าวได้

มิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น¹¹⁹

4.2.8 มาตรการที่เกี่ยวกับการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น

พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มีมาตรการที่ใช้บรรเทาความเสียหายได้คือ ในกรณีที่มีศัตรูพืชชนิดที่อาจก่อความเสียหายร้ายแรงปรากฏขึ้นอธิบดีกรมวิชาการเกษตรมีอำนาจประกาศกำหนดให้ท้องที่ใดเป็นเขตควบคุมศัตรูพืช¹²⁰ เพื่อห้ามมิให้บุคคลใดนำพืช ศัตรูพืชหรือพาหะออกไปนอก หรือนำเข้ามาในเขตควบคุมศัตรูพืช เว้นแต่จะได้ผ่านการตรวจและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่¹²¹ และให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ทำลายพืช ศัตรูพืช และพาหะนั้นเสียได้ในกรณีที่หากไม่รีบทำลายเสียอาจจะระบาดลุกลามทำความเสียหายอย่างร้ายแรง โดยการทำลายนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้เจ้าของจัดการทำลายพืช ศัตรูพืชและพาหะนั้นเสียเอง หรือในกรณีจำเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จะจัดการทำลายเสียเอง โดยอธิบดีจะสั่งให้เจ้าของเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการทำลายเท่าที่จำเป็นและใช้จ่ายไปจริงก็ได้¹²²

และมาตรการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 ที่เมื่อมีเหตุฉุกเฉินหรือเหตุภัยอันตรายต่อสาธารณชนอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติหรือภาวะมลพิษที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ ซึ่งหากปล่อยไว้เช่นนั้นจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัยของประชาชน หรือก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐเป็นอันมาก ให้นายกรัฐมนตรีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดผู้รับมอบอำนาจมีอำนาจสั่งตามที่

97

¹¹⁹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 มาตรา

¹²⁰ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 17

¹²¹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 18 เมื่อได้ประกาศกำหนดเขตควบคุมศัตรูพืชตามมาตรา 17 แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใดนำพืช ศัตรูพืชหรือพาหะออกไปนอก หรือนำเข้ามาในเขตควบคุมศัตรูพืช ตามที่ประกาศระบุไว้เว้นแต่จะได้ผ่านการตรวจและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่

¹²² พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 19 วรรค 2

เห็นสมควรให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือบุคคลใด รวมทั้งบุคคลซึ่งได้รับหรืออาจได้รับอันตราย หรือความเสียหายดังกล่าว กระทำหรือร่วมกันกระทำการใด ๆ อันจะมีผลเป็นการควบคุม ระวัง หรือบรรเทาผลร้ายจากอันตรายและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างทันที่ ในกรณีที่ทราบ ว่าบุคคลใดเป็นผู้ก่อให้เกิดภาวะมลพิษดังกล่าว ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งบุคคลนั้นไม่ให้กระทำการใดอันจะมีผลเป็นการเพิ่มความรุนแรงแก่ภาวะมลพิษในระหว่างที่มีเหตุภัยอันตรายดังกล่าว ด้วย¹²³

4.2.9 ร่างกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ

เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2547 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดออกกฎหมายและพัฒนางานระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพขึ้น¹²⁴ และได้การดำเนินการจัดประชุมรับฟังสาธารณะจากกลุ่มที่เกี่ยวข้องหลายครั้ง โดยครั้งสุดท้ายได้ดำเนินการจัดประชุมรับฟังสาธารณะจากกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมและเอกชน และกลุ่มเกษตรกร นักวิชาการ องค์กรอิสระด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม ในวันที่ 11 สิงหาคม 2549 ณ ห้องบอลรูม ซี โรงแรมมารวยการ์เด็น กรุงเทพมหานคร¹²⁵ สรุปโครงสร้างร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพ ((ร่าง) พระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม พ.ศ.) ได้ดังนี้

โครงสร้างของร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นสามารถแยกองค์ประกอบ หลักได้สามองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบแรกเป็นข้อกำหนดที่มีลักษณะเป็น

¹²³ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 มาตรา

¹²⁴ (ร่าง) พระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม พ.ศ.

¹²⁵ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย, “สรุปความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม,” <http://www.biothai.net/autopage1/show_page.php?t=2&s_id=136&d_id=133>, 3 ธันวาคม 2549.

การทั่วไป (general provision) องค์ประกอบที่สองเป็นข้อกำหนดที่มีลักษณะของการใช้ในการดำเนินการ (operational provision) องค์ประกอบที่สามเป็นข้อกำหนดที่มีลักษณะเสริมและสนับสนุน (supportive provision)

สำหรับองค์ประกอบแรกนั้นประกอบไปด้วยส่วนย่อยอีกสี่ส่วน โดยส่วนแรกเป็นการกำหนดถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ว่าเกิดขึ้นมาเพื่ออะไร ส่วนที่สองเป็นการกำหนดถึงขอบเขตของการใช้กฎหมายว่าครอบคลุมอะไรบ้าง ส่วนที่สามเป็นการกำหนดถึงคำจำกัดความของคำที่สำคัญ เพื่อให้เกิดความชัดเจน ถูกต้องในการใช้กฎหมาย ส่วนสุดท้ายเป็นการกำหนดถึงการจัดองค์กรรับผิดชอบต่าง ๆ ที่เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายตั้งแต่หน่วยงานระดับชาติจนถึงหน่วยงานระดับปฏิบัติการ

องค์ประกอบต่อมา ประกอบไปด้วยกระบวนการด้านต่าง ๆ เจ็ดส่วน ซึ่งส่วนแรกเป็นเรื่องของขั้นตอนการดำเนินการในการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรมในสภาพควบคุม เช่น การแจ้งของผู้ประสงค์จะใช้ การอธิบายลักษณะของสภาพควบคุม การรับแจ้งของหน่วยงานที่รับผิดชอบนั้น ๆ เป็นต้น

ส่วนที่สองเป็นเรื่องของขั้นตอนการดำเนินงานในการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรมสู่สิ่งแวดล้อม เช่น การขออนุญาต การอธิบายลักษณะของการปลดปล่อย ระยะเวลาในการพิจารณาของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นต้น

ส่วนที่สามเป็นเรื่องของขั้นตอนกระบวนการนำเข้าและส่งออกสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรม เช่น การปฏิบัติก่อนขนย้ายข้ามประเทศ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลและตัดสินใจ ระยะเวลาการตัดสินใจอนุญาตของหน่วยงานรับผิดชอบ เป็นต้น

ส่วนที่สี่เป็นเรื่องของการวางตลาด เช่น ลักษณะของการวางตลาด การขออนุญาตวางตลาด หน่วยงานที่ให้อนุญาต เป็นต้น

ส่วนที่ห้าเป็นเรื่องของการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรมโดยไม่ตั้งใจและกรณีฉุกเฉิน เช่น การเตรียมวิธีการป้องกันและลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น หน้าที่ของผู้กระทำเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

ส่วนที่หกเป็นเรื่องของการประเมินและจัดการความเสี่ยง เช่น การกำหนดว่ากิจกรรมใดบ้างที่จะต้องประเมินความเสี่ยง การนำผลที่ศึกษาไปใช้ในการจัดการความเสี่ยง การกำหนดให้หน่วยงานต้องยึดหลักการพิจารณาเป็นลำดับขั้น เป็นต้น

ส่วนที่เจ็ดเป็นเรื่องของกลไกการมีส่วนร่วมและรับทราบของประชาชน เช่น การกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานในระหว่างการศึกษาให้อนุญาตต้องแจ้งและเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ และต้องใช้กลไกการแจ้งข้อมูลสู่สาธารณชนให้ทันเหตุการณ์ โปร่งใส และเท่าเทียม

องค์ประกอบสุดท้ายประกอบไปด้วยห้าส่วน ส่วนแรกเป็นการบ่งชี้และเอกสารกำกับในกรณีที่จะวางตลาดสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรมและผลิตภัณฑ์สืบเนื่องโดยการกำหนดวิธีปฏิบัติหลังจากได้รับอนุญาตให้วางตลาดแล้ว

ส่วนที่สองเป็นเรื่องของการเปิดเผยและปกปิดข้อมูลของหน่วยงานและของผู้ขออนุญาตตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

ส่วนที่สามเป็นเรื่องของการรับผิดชอบและการเยียวยาของผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัย โดยกำหนดว่าต้องชดเชยค่าเสียหายและค่าฟื้นฟูต่าง ๆ เท่าที่ได้ก่อ

ส่วนที่สี่เป็นเรื่องของการกำหนดโทษทางอาญาซึ่งเป็นการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติต่าง ๆ ของกฎหมายนี้โดยมีทั้งโทษปรับและโทษจำคุก

ส่วนสุดท้ายเป็นเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยพัฒนาและการเพิ่มขีดความสามารถทั้งตัวบุคคลและงานวิจัยในด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ¹²⁶

4.2.10 พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (Cartagena Protocol on Biosafety)

พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (Cartagena Protocol on Biosafety) จัดทำขึ้นตามมาตรา 19 ข้อ 3 ในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity – CBD) ซึ่งได้กำหนดให้ประเทศภาคีต้องพิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องมีพิธีสารเพื่อการดูแลจัดการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จาก GMOs นับเป็นกฎหมายระหว่างประเทศฉบับแรกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการควบคุมดูแล GMOs โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญดังนี้

¹²⁶ หน่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, “โครงสร้างร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพ,” <http://bch-thai.onep.go.th/news_laws.html>, 3 ธันวาคม 2549.

1) วัตถุประสงค์และขอบเขตของพิธีสาร

พิธีสารนี้วัตถุประสงค์มุ่งเน้นการควบคุมในระดับที่เหมาะสมในเรื่องความปลอดภัยในการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน การจัดการ และการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

พิธีสารนี้จะไม่ครอบคลุมถึงยาสำหรับมนุษย์ ที่มีการระบุถึงอยู่ในข้อตกลงระหว่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการกำหนดกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับยาที่ผ่านกระบวนการดัดแปลงพันธุกรรมโดยเฉพาะ สำหรับยาสำหรับสัตว์ยังเป็นประเด็นที่จะต้องมีการเจรจาถกเถียงกันต่อไปว่าจะอยู่ภายใต้พิธีสารหรือไม่

2) การปฏิบัติต่อประเทศที่ไม่เป็นสมาชิก (non-parties)

การปฏิบัติทางการเคลื่อนย้าย GMOs ระหว่างประเทศสมาชิกกับประเทศที่ไม่เป็นสมาชิกของพิธีสาร ต้องปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของพิธีสารเหมือนกับการปฏิบัติกับประเทศสมาชิก โดยไม่มีการระบุถึงความแตกต่างหรือการเลือกปฏิบัติไว้ ตราบใดที่ไม่ขัดต่อหลักการของพิธีสาร (มาตราที่ 24) ดังนั้นหากประเทศภาคีดำเนินการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนซึ่งสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงทางพันธุกรรมกับประเทศที่มีใช้ภาคีโดยมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในพิธีสาร ประเทศภาคีนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายระหว่างประเทศด้วย

3) แนวทางว่าด้วยการระมัดระวังภัย (precautionary approach)

สาระสำคัญของแนวทางนี้ คือ ถึงแม้ว่าจะไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพียงพอ แต่หากมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ การใช้ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน หรือป้องกันความเสี่ยงต่อสุขภาพมนุษย์แล้ว ประเทศสมาชิกสามารถตัดสินใจอนุญาตให้นำเข้า GMOs หรือไม่อนุญาตได้ ทั้งนี้ ต้องใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งผลิตภัณฑ์ที่มาจากต่างประเทศและที่ผลิตภายในประเทศ (มาตราที่ 10.6 และ 11.8)

4) การพิจารณาผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม

ในการตัดสินใจที่จะนำเข้า GMOs หรือไม่นั้น ประเทศภาคีสมาชิกพิธีสารสามารถพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจมีต่อเศรษฐกิจและสังคม มาเป็นปัจจัยในการพิจารณาตัดสินใจได้ (มาตราที่ 26) เช่น ผลกระทบต่อเกษตรกรในประเทศ ผลกระทบต่อการผูกขาดครอบครองตลาด เป็นต้น

5) การแจ้งเพื่อขอความตกลงล่วงหน้า (Advance Informed Agreement - AIA)

เป็นระเบียบที่จะมีผลใช้บังคับโดยอัตโนมัติเมื่อมีการขนส่ง GMOs ข้ามพรมแดนเป็นครั้งแรกเพื่อการปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อมอย่างจงใจ เช่น เพื่อการเพาะปลูก เป็นต้น (มาตราที่ 7)

การแจ้งเพื่อขอความตกลงล่วงหน้านี้ เป็นภาระหน้าที่ของผู้ส่งออกที่จะต้องแจ้งแก่ประเทศผู้นำเข้าล่วงหน้า ส่วนประเทศผู้นำเข้าก็ต้องตัดสินใจว่าจะยอมให้มีการนำเข้าได้หรือไม่ โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพิธีสาร

สำหรับกรณี GMOs ที่มุ่งใช้โดยตรงสำหรับเป็นอาหารมนุษย์ อาหารสัตว์ และสินค้าแปรรูป (food, feed or processing - FFP) จะต้องมีการให้ข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลล่วงหน้าเช่นกัน (มาตราที่ 18) แต่แยกเป็นคนละกรณีกับ GMOs ที่ปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม

การแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าว โดยหลักการจะดำเนินการผ่านระบบอินเตอร์เน็ต โดยจะผ่านหน่วยงานและแลกเปลี่ยนข้อมูล (Biosafety Clearing-House) ซึ่งตั้งอยู่ ณ นครมอนทรีออล ประเทศแคนาดา

สำหรับ GMOs ที่มีจุดประสงค์สำหรับการ “ใช้ในที่จำกัด” (contained use) หรือ GMOs ที่มีการ “ขนส่งผ่านเขตแดน” ประเทศที่สาม (มาตราที่ 11 และ 18) ไม่จำเป็นต้องมีการทำ AIA การขนส่งผ่านเขตแดนให้เป็นภาระหน้าที่ของกฎหมายหรือกฎระเบียบภายในประเทศนั้นๆ ส่วนการใช้ GMOs ในที่จำกัดนั้น ยังต้องมีการตรวจสอบสร้างความชัดเจนในทางปฏิบัติต่อไป เนื่องจากความคลุมเครือของถ้อยคำที่ใช้ในพิธีสาร

6) การระบุชี้ชัดถึงความเป็น GMOs (identification)

ไม่มีสาระของการติดฉลาก (Labeling) ไว้ในพิธีสารแต่เป็นเพียงการระบุชี้ชัดถึงความเป็น GMOs เท่านั้น โดยแยกการปฏิบัติดังต่อไปนี้ (มาตราที่ 18)

GMOs ที่ใช้เพื่อเป็น อาหาร เลี้ยงสัตว์ หรือเพื่อการแปรรูป ต้องระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “อาจมี” GMOs ที่ไม่ออกสู่สภาพแวดล้อม อยู่ด้วย

GMOs ที่ใช้ประโยชน์โดยมีการควบคุมดูแลใกล้ชิด ให้ระบุว่าเป็น GMOs และวิธีการจัดการ เคลื่อนย้าย เก็บรักษา และการใช้ประโยชน์ไว้อย่างชัดเจน

GMOs ที่ปลดปล่อยออกสู่สภาพแวดล้อมต้องระบุว่าเป็น GMOs และเน้นถึงวิธีการจัดการ เคลื่อนย้าย เก็บรักษา การใช้ประโยชน์อย่างปลอดภัย รวมทั้งชื่อและที่อยู่ของผู้นำเข้าและส่งออก

พิธีสารนี้นับเป็นกฎหมายระหว่างประเทศฉบับแรกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการควบคุมดูแลสิ่งมีชีวิตที่เกิดจากเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่เป็นการเฉพาะ โดยมีจุดมุ่งหมายเน้นให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยทางชีวภาพทั้งต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพมนุษย์ในการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงพันธุกรรม ในพิธีสารมีการบัญญัติหลักการเพื่อการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมไว้หลายประการ ที่สำคัญอย่างยิ่งคือแนวทางระมัดระวังภัย (Precautionary

approach) การประเมินความเสี่ยง (risk assessment) รวมทั้งการรับผิดชอบและการชดเชยค่าเสียหาย (liability and redress)

การให้ประเทศภาคีมีสิทธิระงับหรือจำกัดการนำเข้า GMOs ตามแนวทางระมัดระวังภัย แม้ว่าจะยังไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่จะทำให้แน่ใจได้หลังจากที่มีการประเมินความเสี่ยงแล้วว่า GMOs นั้นจะก่อให้เกิดอันตราย โดยใช้เหตุผลที่ว่าเมื่อมีการปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อมแล้วเป็นการยากที่จะเรียกกลับคืนได้ นับได้ว่าเป็นข้อดีถ้าพิจารณาในแง่มุมมองด้านความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม แต่ในขณะเดียวกันมาตรการดังกล่าวอาจถูกนำมาใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าได้¹²⁷

ทั้งนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการให้ประเทศไทยภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพแล้วเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2547¹²⁸ และประเทศไทยได้ดำเนินการจัดทำภาคยานุวัติสารการเข้าเป็นภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮน่า ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพแล้ว เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 เป็นลำดับที่ 128 มีผลบังคับใช้กับประเทศไทยในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และข้อบังคับที่ใช้บังคับอยู่ของประเทศไทยในปัจจุบันเพียงพอที่จะรองรับพันธกรณีตามพิธีสารฯ ดังกล่าวอยู่แล้วโดยมิต้องมีการแก้ไขกฎหมายอื่นใดอีก¹²⁹

¹²⁷ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, ข้อเสนอและนโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547) น. 22-24.

¹²⁸ มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 สิงหาคม 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอให้ประเทศไทยภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพก่อนการประชุมภาคีพิธีสารสมัยที่ 2 ที่จะมีขึ้นในปีพ.ศ. 2548 สำหรับขั้นตอนการภาคยานุวัติพิธีสารฯ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติฯ จัดประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณารายละเอียดของพิธีสารดังกล่าวรวมถึงเรื่องขั้นตอนที่เกี่ยวข้องในการภาคยานุวัติว่าจะต้องนำเสนอรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 224 วรรค 2 หรือไม่ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป ตามความเห็นของกระทรวงต่างประเทศ

¹²⁹ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 19 กรกฎาคม 2548 “คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย รายงานผลการ

อย่างไรก็ดีเป็นที่สังเกตได้ว่าแม้ปัจจุบันประเทศไทยจะมีกฎหมายเพียงพอที่จะรองรับพันธกรณีตามพิธีสารฯ ดังกล่าวอยู่แล้วโดยมิต้องมีการแก้ไขกฎหมาย แต่กฎหมายในปัจจุบันทั้งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507¹³⁰, พระราชบัญญัติการส่งออกปศุสัตว์และการนำเข้าปศุสัตว์ในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522¹³¹ หรือแม้แต่พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายพ.ศ. 2535¹³² ล้วน

ประชุมหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับในการรับรองพันธกรณีของพิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2547 ซึ่งที่ประชุมได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการประสานกระทรวงต่าง ๆ ให้พิจารณากฎหมาย/ข้อบังคับของแต่ละกระทรวงว่าครอบคลุมเนื้อหาของพิธีสาร ฯ หรือไม่ นั้น หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าวแล้ว สรุปว่า กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเพียงพอที่จะรองรับพันธกรณีตามพิธีสาร ฯ ได้ ดังนั้น ขั้นตอนการภาคยานุวัติพิธีสาร ฯ จึงไม่ต้องนำเสนอรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรค 2”

¹³⁰ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 6 เมื่อมีกรณีจำเป็นจะต้องป้องกันศัตรูพืชชนิดหนึ่งชนิดใดมิให้ระบาดเข้ามาในราชอาณาจักร ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการกักพืชมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดชื่อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะชนิดใดเป็นสิ่งที่ต้องห้ามหรือสิ่งจำกัดตามพระราชบัญญัตินี้แล้วแต่กรณี และในประกาศนั้นจะระบุกำหนดชื่อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะ ชนิดใด จากแหล่งใด หรือจะกำหนดข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

¹³¹ พระราชบัญญัติการส่งออกปศุสัตว์และการนำเข้าปศุสัตว์ในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 มาตรา 5 ในกรณีที่จำเป็นหรือสมควรเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สาธารณประโยชน์ การสาธารณสุข ความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของรัฐ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องหนึ่งเรื่องใดดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการส่งออกหรือในการนำเข้า
- (2) กำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกหรือในการนำเข้า.....

¹³² พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายพ.ศ. 2535 มาตรา 18 วรรคสองเพื่อประโยชน์แก่การป้องกันและระงับอันตรายที่อาจมีแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์หรือสิ่งแวดล้อม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมโดยความเห็นของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาระบุ

แต่กำหนดให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ จะต้องออกประกาศหรือคำสั่งให้พืช
 ดัดแปลงพันธุกรรมเป็นสิ่งต้องห้าม , สิ่งจำกัด , สิ่งต้องห้ามนำเข้าหรือเป็นวัตถุอันตรายเสียก่อนจึง
 จะสามารถบังคับใช้มาตรการตามที่กฎหมายในแต่ละฉบับนั้น ๆ กำหนดได้ และประเทศไทยไม่
 สามารถจะนำมาตรการตามพิธีสารคาร์ตาเฮนามาบังคับใช้เป็นกฎหมายภายในทันทีได้จะต้อง
 ออกกฎหมายเพื่อกำหนดวิธีการตามพิธีสารนั้นเสียก่อน¹³³

ชื่อหรือคุณสมบัติของวัตถุอันตราย ชนิดของวัตถุอันตรายกำหนดเวลาการใช้บังคับและหน่วยงาน
 ผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตรายดังกล่าว

¹³³ เหตุผลเพราะรัฐส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญต่ออำนาจอธิปไตยของตนอยู่จึงไม่ถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศมีผลบังคับในทำนองเดียวกับกฎหมายภายในของรัฐ เว้นแต่จะผ่าน
 ขั้นตอนบางประการซึ่งเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนง (will) ของรัฐว่าต้องการให้กฎหมายระหว่าง
 ประเทศนั้นมีผลบังคับเช่นเดียวกับกฎหมายภายในโดยวิธีการที่เรียกว่า "การแปลง"
 (transformation) กฎหมายระหว่างประเทศมาเป็นกฎหมายภายในของรัฐ หรือ "การ
 ยอมรับ"(adoption) กฎหมายระหว่างประเทศมาเป็นกฎหมายภายในของรัฐ เช่นการออก
 กฎหมายภายในเพื่อกำหนดวิธีการสนธิสัญญาระหว่างประเทศเป็นต้น โปรดดู จุมพต สายสุนทร,
กฎหมายระหว่างประเทศเล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546)
 น. 120-121.

4.3 บทบาทของหน่วยงานต่างๆในการคุ้มครองการเกษตร

จากการปนเปื้อนของพืชดัดแปลงพันธุกรรม

4.3.1 องค์การภาครัฐ

ขณะนี้ประเทศไทยยังไม่ได้ใช้กฎหมายเป็นกลไกในการควบคุมพืชดัดแปลงพันธุกรรมโดยตรงเนื่องจากยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับพืชดัดแปลงพันธุกรรมโดยเฉพาะ แต่จะใช้กลไกอื่นๆ ที่มีกฎหมาย เช่น นโยบาย, การจัดการ, งานวิจัย ฯลฯ มาควบคุมแทน โดยให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องออกมาตรการตามอำนาจหน้าที่ของตนที่มีอยู่มากำกับและดูแล โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

(1) กรมวิชาการเกษตร

กรมวิชาการเกษตรมีหน้าที่ศึกษาค้นคว้าวิจัย ทดลองวิชาการเกษตรด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพืชรวมทั้งการกำกับดูแลให้การปฏิบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติกักพืช ควบคุมและตรวจสอบการนำเข้า การทดลองและวิจัยพืชจีเอ็มโอทั้งในระดับห้องปฏิบัติการและภาคสนาม ให้การรับรองสินค้าที่เป็นผลผลิตในประเทศ ถิ่นแหล่งกำเนิดว่าไม่ใช่มาจากการดัดแปลงพันธุกรรม และรับผิดชอบเป็นพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 โดยกรมวิชาการเกษตรมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการเกษตรจากการปนเปื้อนของพืชดัดแปลงพันธุกรรม อยู่ในความรับผิดชอบดังนี้

1.1 พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2544)

1.2 ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องกำหนดพืช ศัตรูพืชหรือพาหะจากแหล่งที่กำหนดเป็นสิ่งต้องห้าม ข้อยกเว้นและเงื่อนไข พ.ศ.2537

1.3 ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับขออนุญาตนำเข้าหรือ นำเข้าผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติกักพืชพ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2537 ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2537

1.4 ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับขออนุญาตนำเข้าหรือ นำเข้าผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติกักพืชพ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2544 ลงวันที่ 7 มีนาคม 2544

- 1.5 ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับขออนุญาตนำเข้าหรือ
นำเข้าผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2544
ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2546
- 1.6 ประกาศกรมวิชาการเกษตรเรื่อง การรับรองพืชที่ปลูกในประเทศไทยเป็นพืชที่ไม่ได้รับ
การติดต่อสารพันธุกรรม พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2543
- 1.7 ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง ขอให้แนบหนังสือรับรองจากประเทศผู้ส่งออกเมล็ด
พันธุ์พืชที่นำเข้าว่ามีพืชดัดแปลงพันธุกรรม ลงวันที่ 7 มกราคม 2543
- 1.8 ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง การนำส่วนขยายพันธุ์พืชรวมทั้งเมล็ดพันธุ์เข้ามาใน
ราชอาณาจักร โดยขอให้แนบหนังสือรับรองจากประเทศผู้ส่งออกว่าเป็นส่วน
ขยายพันธุ์พืชที่มีพืชดัดแปลงพันธุกรรม ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2543
- 1.9 พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518 (ฉบับแก้ไข พ.ศ.2535)
- 1.10 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542

และได้กำหนดนโยบายดำเนินการดังนี้คือ

1. ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัย ค้นคว้าทดลองพัฒนาพันธุ์พืชเศรษฐกิจโดยใช้
เทคโนโลยีชีวภาพโดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์พืช โดยวิธีการติดต่อสารพันธุกรรม
(Genetic Engineering) ทั้งภาครัฐและเอกชนภายใต้มาตรการกำกับดูแลอย่าง
เข้มงวดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
2. ส่งเสริมให้การคุ้มครองประโยชน์ด้านเกษตรกรรมของประเทศโดยการควบคุม กำกับ
ดูแลการนำเข้าพืชที่ได้รับการดัดแปลงสารพันธุกรรม การศึกษาทดลอง
ค้นคว้าวิจัยในการปรับปรุงพันธุ์พืชโดยวิธีพันธุวิศวกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายที่
กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบเช่นพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และแนว
ปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งทำโดยคณะกรรมการกำหนด
มาตรการความปลอดภัยทางชีวภาพในการทำงานด้านพันธุวิศวกรรมและ
เทคโนโลยีชีวภาพ

3. ส่งเสริมและเพิ่มบทบาทความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ในการนำเข้า ศึกษาวิจัย ค้นคว้าทดลองพืชที่ได้รับการตัดต่อสารพันธุกรรม¹³⁴

(2) ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช. หรือ ไบโอเทค) ได้รับการจัดตั้งครั้งแรกตามมติคณะรัฐมนตรี ภายใต้ระบบราชการในสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการพลังงาน เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2526 โดยมีวัตถุประสงค์ในขณะนั้นเพื่อให้เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านทุนวิจัย โดยเฉพาะในสาขาเทคโนโลยีชีวภาพแก่หน่วยงานวิจัยต่างๆ ในภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัย โดยเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและกึ่งอุตสาหกรรม ด้านเกษตรกรรม ด้านสาธารณสุข พลังงาน และสิ่งแวดล้อม และด้านความสามารถพื้นฐานทางพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ¹³⁵

ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 ขึ้น โดยให้ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติมีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระเป็นส่วนหนึ่งของสำนักพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์หลักคือ

1. พัฒนาขีดความสามารถทางพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศ
2. สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีและการสร้างความเข้าใจด้านเทคโนโลยีแก่สาธารณชน
3. สนับสนุนให้เกิดการสังเคราะห์ การถ่ายทอดและเผยแพร่เทคโนโลยี

¹³⁴ วลัยพร พิริยะพันธ์, สุกัญญา นุ่นสังข์, Genetically modified organisms, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายบริการข้อมูล สถาบันอาหาร, 2542.) น. 9.

¹³⁵ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ “ความเป็นมาของศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ” <<http://www.biotec.or.th/biotechnology-th/history.asp>>, 25 กรกฎาคม 2548 และหน่วยปฏิบัติการพันธุวิศวกรรมด้านพืช ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, “แนะนำหน่วยปฏิบัติการพันธุวิศวกรรมด้านพืช”, ข่าวสารศูนย์ข้อมูลเทคโนโลยีชีวภาพและความปลอดภัยทางชีวภาพ 1 (ธันวาคม 2543) : น. 5.

4.สนับสนุนให้เกิดการร่วมลงทุนในการจัดตั้งองค์การและร่วมดำเนินการใน กิจการการวิจัย พัฒนาและวิศวกรรม¹³⁶

โดยศูนย์พันธุวิศวกรรมฯสามารถให้บริการการตรวจสอบสินค้าที่ได้จากดัดแปลงพันธุกรรม โดยให้การรับรองผลวิเคราะห์ของตัวอย่างที่ตรวจ นอกจากนี้ทางศูนย์โดยคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพได้จัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม (Biosafety Guidelines Related to Modern Biotechnology or Genetic Engineering) ขึ้นโดยครอบคลุมการวิจัยทั้งระดับห้องปฏิบัติการและภาคสนาม เพื่อศึกษาผลกระทบต่อความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมของพืชดัดแปลงพันธุกรรม

ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติได้มีการบริหารจัดการเชิงนโยบายเกี่ยวกับพืชดัดแปลงพันธุกรรมดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในด้านที่เกี่ยวข้องกับยีนและ DNA โดยเฉพาะการตรวจสอบยีนและการทำ risk assessment เพื่อให้แน่ใจว่ามีการประเมินความเสี่ยงบนพื้นฐานของความเข้าใจที่ถูกต้องทางวิทยาศาสตร์และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ควบคุมได้เพื่อสร้างและรักษาสถานะที่มีความปลอดภัยทางชีวภาพ
2. ให้การช่วยเหลือทางเทคโนโลยีแก่ภาคการผลิต โดยเฉพาะธุรกิจส่งออกภาคเอกชนที่ประสบปัญหาผลกระทบจากมาตรการทางการค้าของต่างประเทศ โดยการชี้แจงเกี่ยวกับความเป็นจริงของเทคโนโลยี GMOs และการให้บริการตรวจสอบในกรณีที่เอกชนมีความจำเป็นต้องการตรวจสอบผลิตภัณฑ์เฉพาะอย่าง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการสร้างความสามารถในการตรวจสอบเกิดขึ้นทั่วประเทศโดยเร่งด่วน
3. เผยแพร่ข้อมูลแก่สาธารณะทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์ GMOs โดยอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ที่อยู่เบื้องหลังของผลิตภัณฑ์ฯ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิด

¹³⁶ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, “ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ”, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2547) น. 3.

ทัศนคติเชิงลบที่เกิดจากการรับรู้ข่าวสารเพียงด้านเดียวหรือจากการสร้างภาพที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลเกินความเป็นจริง

4. ผลักดันให้เกิดกระบวนการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทุกแห่งที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย GMOs เพื่อ
 - 4.1 เร่งระดมความคิดในการดำเนินกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการค้าที่เกิดขึ้นกับภาคเอกชนในปัจจุบัน
 - 4.2 ทำให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศที่สามารถรองรับและมีอำนาจจัดการในเรื่องนี้ต่อไปอย่างเป็นระบบ เช่น การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนให้เมืองศักรที่เหมาะสมดูแลเป็นต้น
 - 4.3 ให้ประเทศไทยสามารถกำหนดท่าทีในการเจรจาเวทีการค้าระดับโลก เพื่อไม่ให้ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบในการเจรจาด้านการค้ากับต่างประเทศ (WTO/SPS/TBT) ตลอดจนท่าทีในการเจรจาเพื่อกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องเช่น biosafety protocol
 - 4.4 ทำให้เกิดการศึกษาศึกษาเชิงนโยบายสำหรับการวางยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะกลางและระยะยาว¹³⁷

(3) กรมการค้าต่างประเทศ

มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งออกนอกและการนำเข้าในราชอาณาจักร ซึ่งสินค้ากฎหมายว่าด้วยมาตรฐาน สินค้าขาออก กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมสินค้าขาออก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำบางอย่างในการขนส่งสินค้าขาออกทางเรือ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. ดำเนินการเกี่ยวกับการค้าระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล หรือระหว่างรัฐบาลกับองค์การค้าในต่างประเทศเพื่อประโยชน์ต่อการส่งสินค้าออก

¹³⁷ โครงการศึกษานโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานสถานการณ์ GMOs ในประเทศไทยฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : โครงการศึกษานโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2544) น.6-7.

3. ติดตามและดำเนินการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมาตรการ หรือข้อกีดกันทางการค้าของต่างประเทศ เพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของไทย
4. จัดระเบียบและบริหารการนำเข้าและส่งออกสินค้า
5. ดำเนินการมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อการส่งออกสินค้าไทย รวมทั้งดำเนินการให้ได้มาซึ่งสิทธิประโยชน์ทางการค้า และส่งเสริม ให้ภาคเอกชนใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้า
6. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย¹³⁸

(4) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

มีหน้าที่ศึกษาประเมินความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์อาหารและยาก่อนออกสู่ท้องตลาด (Pre- marketing control) และติดตามตรวจสอบเมื่อผลิตภัณฑ์ออกสู่ท้องตลาดแล้ว (Pre Post marketing control) ควบคุมการขึ้นทะเบียนฉลากอาหารและยา โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคด้านความปลอดภัยของอาหาร มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพีจีเอ็มโอที่อยู่ในความรับผิดชอบคือพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 โดยขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอาหารและยาจะเป็นการเฉพาะเจาะจงไปยังการควบคุมผลิตภัณฑ์อาหารและยาเป็นหลัก

4.3.2 องค์การเอกชน

(1) องค์กรกรีนพีซ (Greenpeace)

Greenpeace เป็นองค์กรเอกชนที่ทำงานรณรงค์ด้านการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมาเป็นระยะเวลายาวนาน จุดยืนของ Greenpeace ในเรื่องจีเอ็มโอคือการคัดค้าน เนื่องจากเชื่อว่าจีเอ็มโอจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม¹³⁹ นอกจากนี้ทาง Greenpeace ยังกังวล

¹³⁸ กรมการค้าต่างประเทศ , "อำนาจหน้าที่" , <<http://www.dft.moc.go.th>> , 21 กันยายน 2548

¹³⁹ กรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, "ทำไม "ไม่เอา" มะละกอจีเอ็มโอ", <http://202.44.55.51/nogmo_org/documents/why_no_papaya_gmo.pdf> น.2 , 21 กันยายน 2549. และกรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, "มะละกอจีเอ็มโอ - พืชผิดธรรมชาติ",

ในเรื่องผลประโยชน์ทางการค้าที่บริษัทผู้เป็นเจ้าของพืชจีเอ็มโอ ต้องการกำไรจากการขายพืชจีเอ็มโอและการขายสารกำจัดวัชพืช ทาง Greenpeace ได้การทำรณรงค์เรื่องจีเอ็มโอโดยการให้ข้อมูลกับผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง และได้มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวในประเทศไทยตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์กรกรีนพีซในประเทศไทย¹⁴⁰ ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2547 ทาง Greenpeace ได้ออกกิจกรรมรณรงค์ในระดับโลก (Global Campaign) เรื่องการหยุดทดลองจีเอ็มโอข้อมูลสำคัญที่ทาง Greenpeace อ้างถึงในการรณรงค์คือการเพิ่มขึ้นของประเทศและเขตพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้ประกาศเป็นเขตพื้นที่ปลอดจีเอ็มโอและกระแสดความตื่นตัวของผู้บริโภคที่จะไม่รับยอมรับสินค้าจีเอ็มโออย่างกว้างขวางในหลายประเทศเป็นต้น¹⁴¹

สำหรับบทบาทของกรีนพีซในประเทศไทยนั้น ส.วรุณวาร์ สว่างโสภาคกุล เจ้าหน้าที่รณรงค์ด้านพันธุวิศวกรรมกรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้กล่าวในขณะเดินทางไปยังทำเนียบรัฐบาลเพื่อคัดค้านนโยบายการเปิดให้มีการทดลองและปลูกพืชจีเอ็มโอในไร่นาและอนุญาตให้นำเข้าพืชและสัตว์จีเอ็มโอเข้ามาภายในประเทศเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2547 ว่าเหตุผลที่กรีนพีซคัดค้านการปลูกพืชจีเอ็มโอเนื่องจาก 1) จะทำให้ประชาชนและเกษตรกรที่ไม่ต้องการพืชจีเอ็มโอไม่มีทางเลือกในการผลิตและการบริโภคเพราะไม่สามารถแยกแยะได้ว่าชนิดไหนเป็นจีเอ็มโอหรือไม่เป็น 2) ที่นายกรัฐมนตรีที่อ้างว่าตลาดในยุโรปตอบรับผลิตภัณฑ์จีเอ็มโอ เรามีข้อมูลยืนยันได้ว่าตลาดยุโรปนั้นไม่ต้องจีเอ็มโอ เพราะบริษัทจีเอ็มโอยักษ์ใหญ่น้อยกว่า 3 แห่ง ปิดกิจการต้องไปเปิดในสหรัฐอเมริกา รวมถึงบริษัทมอนซานโตที่ตั้งใจจะส่งข้าวสาลีไปขายในยุโรปก็

<http://202.44.55.51/nogmo_org/documents/science_briefing_thai1.pdf> น.2 , 21 กันยายน 2549.

¹⁴⁰ พันธกิจของกรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งรวมถึงประเทศไทยมีดังนี้คือ "เรามุ่งมั่นที่จะปกป้องสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมเปิดโปงและหยุดยั้งอาชญากรรมต่อสิ่งแวดล้อมพร้อมกับเร่งรัดการพัฒนาที่สะอาดด้วยวิธีเปิดเผย สร้างสรรค์ บนพื้นฐานของสันติวิธี" อ้างอิงจาก กรีนพีซ, "พันธกิจของกรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้", <<http://www.greenpeace.org/seasia/th/about>>, 17 กันยายน 2548.

¹⁴¹ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานเรื่อง ข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุวิศวกรรม และความปลอดภัยชีวภาพประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547) น. 25.

ต้องยกเลิกโครงการเพราะไม่ได้รับการยอมรับ 3) ยังไม่มีผลทดลองที่ยืนยันได้ว่าสารสะสมในพืชจีเอ็มโอจะไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ในระยะยาวโดยที่ผ่านมามีการทดลองแบบอ่อนมากไม่สามารถเป็นผลชี้วัดในทางวิทยาศาสตร์ได้ แต่ขณะนี้นายกรัฐมนตรีกลับจะให้นำเข้าประเทศให้คนไทยเป็นหนูทดลอง¹⁴²

และวันที่ 27 กรกฎาคม 2547 นักกิจกรรมของกลุ่มกรีนพีซได้เข้าไปในแปลงทดลองของสถานีทดลองพืชสวนขอนแก่นเดิม หรือสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดขอนแก่น ส่วนแยกพืชสวนเพื่อเปิดโปงหลักฐานศูนย์วิจัยพืชสวน จ.ขอนแก่น แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์มะละกอจีเอ็มโอ ปนไปกับเมล็ดพันธุ์ปกติให้กับเกษตรกรทั่วไป ทั้งที่กฎหมายในประเทศไทยอนุญาตเพียงขั้นตอนของการทดลอง ทำให้เกิดการเผยแพร่มะละกอจีเอ็มโอออกสู่สิ่งแวดล้อม¹⁴³ และทำลายมะละกอจีเอ็มโอที่ปลูกในแปลงทดลอง จนเป็นเหตุให้กรมวิชาการเกษตรฟ้องร้องนักกิจกรรมของกลุ่มกรีนพีซเป็นคดีอาญา¹⁴⁴ ซึ่งในวันที่ 15 กันยายน 2549 ศาลจังหวัดขอนแก่นได้มีคำพิพากษายกฟ้องนักกิจกรรมของกลุ่มกรีนพีซ เนื่องจากพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ และพฤติการณ์ในทางคดีรับฟังไม่ได้ว่า จำเลยร่วมบุกรุก และข้อหาลักทรัพย์มีเหตุน่าสงสัย จึงยกประโยชน์ให้จำเลย^{145 146}

¹⁴² ผู้จัดการออนไลน์ฉบับวันที่ 24 สิงหาคม 2547, “มือบั่น “จีเอ็มโอ” บุกทำเนียบ ชูแม้จะไม่เปลี่ยนใจลูกสื่อทั่ว ปท.,” <<http://www.manager.co.th/Science/ViewNews.aspx?NewsID=9470000042433>>, 26 กรกฎาคม 2548 .

¹⁴³ สัมภาษณ์.น.ส.ภัสร์วี ศรีสุวรรณ ผู้ประสานงานรณรงค์ด้านพันธุวิศวกรรม กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วันที่ 15 มกราคม 2549

¹⁴⁴ สำนักวิจัยและพัฒนาเกษตรเขตที่ 3 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง ดร.จิราภรณ์ คชเสนี อดีต ผอ.บริหารของกรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และน.ส.ภัสร์วี ศรีสุวรรณ ผู้ประสานงานรณรงค์ด้านพันธุวิศวกรรม กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในข้อหาบุกรุกสถานที่ราชการ ร่วมกันลักทรัพย์ในสถานที่ราชการ และร่วมกันทำให้เสียทรัพย์

¹⁴⁵ คำพิพากษาโดยย่อมีใจความว่า “จากการสอบพยานฝ่ายโจทก์ทั้ง 4 ปากให้การตรงกันว่า ในวันเกิดเหตุได้มีกลุ่มคนชุดขาว ปิดหน้าตาคล้ายมนุษย์อวกาศ เข้าไปเก็บผลมะละกอภายในแปลงทดลองเปิดที่ 6 ภายในสำนักงานวิจัยและพัฒนาเกษตรที่ 3 ส่วนแยกพืชสวน กรมวิชาการเกษตร ต.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น ส่วนจำเลยทั้งสองคนอยู่ด้านนอกแปลงทดลอง เพื่อ

และต่อมาวันที่ 25 ตุลาคม 2549 กรีนพีซได้ยื่นฟ้องกรมวิชาการเกษตร และอธิบดีกรมวิชาการเกษตรต่อศาลปกครองฐานละเลยการปฏิบัติหน้าที่และแก้ปัญหาล่าช้า เป็นเหตุให้เกิดการปนเปื้อนของมะละกอดัดแต่งพันธุกรรม (จีเอ็มโอ) ผิดกฎหมายในแปลงเกษตรกรหลายแห่งทั่วประเทศ โดยกรีนพีซได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อให้มีการเพิกถอนคำสั่งของกรมวิชาการเกษตรในการอนุญาตให้มีการทดลองมะละกอจีเอ็มโอในไร่ และลงโทษข้าราชการของกรมวิชาการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์มะละกอจีเอ็มโอ ซึ่งถือว่าผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2522 ให้กับเกษตรกรหลายจังหวัดกรีนพีซยังเรียกร้องให้ศาลปกครองเพิกถอนคำสั่งของกรมวิชาการเกษตรที่อนุญาตให้มีการทดลองมะละกอจีเอ็มโอในระดับไร่ และเพิกถอนการปลูกพืชจีเอ็มโอในระดับไร่ รวมทั้งสั่งการให้จำเลยจัดการการปนเปื้อนของจีเอ็มโอในแปลงเกษตรกรต้องสงสัยทั้งหมด และกำหนดมาตรการเพื่อจำกัดและเฝ้าระวังการปนเปื้อนของมะละกอจีเอ็มโอที่ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน¹⁴⁷ ณ ปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปของคดีดังกล่าว

ล่าสุดกรีนพีซได้เรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่ของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 49 ให้ 1.ให้คณะรัฐมนตรี (ครม.) คงมติห้ามทดลองพืชจีเอ็มโอทุกชนิดในไร่ 2.ในการจัดทำพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพต้องยึดหลักป้องกัน และไม่เปิดช่องโหว่

ยื่นหนังสือกับ นางวิไล ปราสาทศรี ผอ.สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรที่ 3 ส่วนแยกพืชสวน จากการพิจารณาได้ความว่าจำเลยทั้งสองไม่ได้บุกรุก ลักทรัพย์ และทำให้เสียทรัพย์ พยานหลักฐานทางฝ่ายโจทก์ยังมีเหตุน่าสงสัย จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยทั้งสอง และพฤติการณ์ของจำเลยอยู่นอกแปลงทดลองโดยตลอด ไม่ปรากฏว่ามีส่วนสมรู้ร่วมคิดกับผู้ที่อยู่ในแปลงตัดและทำลายมะละกอ จึงพิพากษายกฟ้อง” ที่มา ข่าวสด, “ศาลยกฟ้องกรีนพีซคดีมะละกอจีเอ็มโอ” ข่าวสด (วันที่ 16 กันยายน 2549) : 15

¹⁴⁶ กรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. “ศาลพิพากษายกฟ้องกรีนพีซเปิดโปงมะละกอจีเอ็มโอปนเปื้อนทั่วประเทศ” <http://202.44.55.51/nogmo_org/modules.php?name=news&op=View &newsid=65>, 3 ธันวาคม 2549. และข่าวสด, “ศาลยกฟ้องกรีนพีซคดีมะละกอจีเอ็มโอ” ข่าวสด (วันที่ 16 กันยายน 2549) : 15 และ

¹⁴⁷ ไบโอไทย, “กรีนพีซฟ้องศาลปกครองกรมวิชาการเกษตรปล่อยมะละกอจีเอ็มโอแพร่กระจาย”, <http://www.biothai.net/autopage1/show_page.php?t=s_id=191&d_id=191>, 3 ธันวาคม 2549 .

เพราะที่ผ่านมามีคณะกรรมการร่าง พ.ร.บ. 4-5 คน เป็นตัวแทนของบริษัทกลุ่มเทคโนโลยีจีเอ็มโอ แต่กลับไม่มีตัวแทนของภาคประชาชน 3.รัฐบาลต้องกำหนดมาตรการตรวจสอบพืชจีเอ็มโอ โดยเฉพาะการสุ่มตรวจในท้องตลาดว่ามีการปนเปื้อนจีเอ็มโอหรือไม่ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ข้าวที่นำเข้าจากต่างประเทศ¹⁴⁸

(2) องค์การไอชา (ประเทศไทย)

องค์การไอชาเป็นองค์การนานาชาติที่ไม่หวังผลกำไรซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งจากสถาบันภาครัฐและเอกชนและมีจุดมุ่งหมายคือการถ่ายทอดการใช้เทคโนโลยีชีวภาพด้านการเกษตรจากประเทศอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีที่เป็นเจ้าของโดยภาคเอกชนสู่ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ของประเทศเหล่านั้น

ภารกิจขององค์การไอชาคือช่วยบรรเทาความยากจนโดยการเพิ่มผลผลิตพืชผลและการสร้างรายได้และนำมาซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและการเกษตรที่ยั่งยืน องค์การไอชาดำเนินงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการถ่ายทอดและการนำเทคโนโลยีชีวภาพมาใช้อย่างเหมาะสมในการพัฒนาประเทศ โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันต่าง ๆ ในประเทศกำลังพัฒนาและหน่วยงานเอกชนในประเทศที่พัฒนาแล้วให้มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

โดยที่ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีชีวภาพเป็นเวลานานแล้ว โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้น อาทิ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ หน่วยปฏิบัติการด้านพืช ตลอดจนออกกฎระเบียบเพื่อการดำเนินการออกมาหลายฉบับควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพดังกล่าว องค์การไอชาในฐานะองค์กรกลางที่มีอิสระในการดำเนินงาน โดยมีศูนย์กลางอยู่ในหลายภูมิภาคเล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีชีวภาพดังกล่าวจึงได้เปิดสำนักงานองค์การไอชา(ประเทศไทย) เริ่มดำเนินงานในเดือนมกราคม 2545 โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานและสถาบันภาครัฐในการให้ความรู้แก่สาธารณชน ซึ่งมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้รับข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพ

โครงการต่าง ๆ ขององค์การไอชาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กำลังดำเนินการอยู่ได้แก่ การพัฒนาการต้านทานโรคไวรัสจุดวงแหวน (PRSV) และชะลอการสุกของมะละกอในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทยและเวียดนาม ส่วนโครงการที่เสร็จสมบูรณ์แล้วได้แก่

¹⁴⁸ มติชนรายวัน, “กรีนพีซเสนอรัฐบาลใหม่ คงนโยบายปลอดจีเอ็มโอ”, มติชนรายวัน (20 ตุลาคม พ.ศ. 2549) : น. 15

การศึกษาเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรคไวรัสในมะเขือเทศ ความปลอดภัยทางชีวภาพของการต้านทานแมลงในข้าวโพดเป็นต้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะสนับสนุนการทำโครงการต่าง ๆ ให้สำเร็จอันได้แก่การริเริ่มการพัฒนากฎข้อบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพและความปลอดภัยทางด้านอาหาร การวิเคราะห์เศรษฐกิจและสังคม และสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา (IPRs) ประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพ การพัฒนาและการจัดการเรื่องความต้านทานแมลงในพืชผลเช่น บีที (Bt)¹⁴⁹

(3) เครือข่ายกลุ่มประเทศในโลกที่ 3 (Third World Network - TWN)

Third World Network (TWN) เป็นเครือข่ายการทำงานขององค์กรและบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนในประเทศกำลังพัฒนาและเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงและการกระจายทรัพยากรโลกอย่างเป็นธรรมรวมถึงการกำหนดรูปแบบการพัฒนาที่สอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง มีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย การดำเนินงานเกี่ยวกับจีเอ็มโอนับเป็นกิจกรรมหลักเรื่องหนึ่งของ TWN มีการศึกษาวิจัย และการรณรงค์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการติดตามข้อมูลความเคลื่อนไหวในเรื่องจีเอ็มโออย่างต่อเนื่อง

¹⁴⁹ <http://www.isaaa.org>

จุดยืนของ TWN ในเรื่องจีเอ็มโอ TWN ได้ออกมาเคลื่อนไหวในเชิงคัดค้าน เนื่องจากเหตุผลหลายประการทั้งในเรื่องความไม่เป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เรื่องการผูกขาดการครอบครองสิทธิบัตรในสินค้าเทคโนโลยีชีวภาพ เรื่องผลกระทบของจีเอ็มโอต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ รวมทั้งเรื่องความล้มเหลวของการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในประเทศต่าง ๆ การแสดงจุดยืนของ TWN ต่อการคัดค้านจีเอ็มโอมีในหลายรูปแบบเช่นรายงาน การศึกษา การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การทำจดหมายเรียกร้องไปยังรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ในขณะเดียวกัน TWN ได้พยายามเสนอทางเลือกทางออกต่อปัญหาในเรื่องจีเอ็มโอทั้งในแง่การจัดทำรายงานนำเสนอให้เห็นถึงระบบการเกษตรแบบยั่งยืนที่ไม่ต้องพึ่งพาจีเอ็มโอและการพัฒนาระบบกลไกกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลการใช้ประโยชน์จากจีเอ็มโอ¹⁵⁰

(4) องค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย (BIOTHA)

เกิดขึ้นจากการรวมตัวขององค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชน นักวิชาการและข้าราชการที่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งนี้โดยเริ่มต้นกิจกรรมการรณรงค์และให้การศึกษาแก่สาธารณะเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพในสังคมไทยมาตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา

ระหว่างปี 2539-2540 ไบโอดีไทยมีบทบาทสำคัญในการผลักดันกระแสการปกป้องทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเป็นผู้เริ่มต้น รณรงค์การปกป้องพันธุ์ข้าวหอมมะลิ และเรียกร้องให้มหาวิทยาลัยพอรตสมัธในอังกฤษส่งคืนเชื้อราที่เก็บจากชายฝั่งทะเลภาคใต้ ให้กับประเทศไทย เป็นต้น

ระหว่างปี 2540-2542 ไบโอดีไทยได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการรณรงค์เกี่ยวกับปัญหาพืชตัดแต่งพันธุกรรม และได้ทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้กับองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรชาวบ้านเป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากบทบาทในการให้ข้อมูลและร่วมเรียนรู้กับประชาชนแล้ว ไบโอดีไทยยังได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนากฎหมาย ของไทยหลายฉบับ โดยทำงานประสานงานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การ

¹⁵⁰ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุ์วิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานเรื่อง ข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุ์วิศวกรรม และความปลอดภัยชีวภาพประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547), น.25.

มีบทบาทในการร่างและกระตุ้นให้มีการพิจารณากฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริม ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย จนขณะนี้กฎหมายทั้งสองฉบับได้มีผลบังคับใช้แล้ว และล่าสุดเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2542 ที่ผ่านมา ตัวแทนจากไบโอไทยยังได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาล ให้เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมการร่างกฎหมายว่า ด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

นอกเหนือจากงานในระดับประเทศแล้วไบโอไทยยังได้ร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์เช่น MASIPAG (Philippines) PAN-Indonesia, GRAIN-South East Asia และ TWN(Malaysia) จัดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ และเทคโนโลยีชีวภาพ เป็นครั้งคราว ตัวอย่างเช่นการจัดงาน Long March for Biodiversity ในประเทศไทย การจัดพิมพ์เอกสาร เกี่ยวกับ ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับพันธุวิศวกรรมเช่น Golden Rice, BB Rice, ISAAA เป็นต้น

เท่าที่ผ่านมาการดำเนินกิจกรรมของไบโอไทยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการประมาณ 50 % จากรัฐบาล เช่น จาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการวิจัย และการจัดประชุมทางวิชาการ ...¹⁵¹

4.3.3 องค์การระหว่างประเทศ

(1) องค์การอนามัยโลก (World Health Organization – WHO)

องค์การอนามัยโลก ได้จัดทำคำถามและคำตอบเกี่ยวกับจีเอ็มโอ¹⁵² เพื่อตอบสนองแก่คำถามและข้อกังวลต่าง ๆ เกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารจีเอ็มโอให้กับประเทศสมาชิกขององค์การอนามัยโลกหลายประเทศ โดยมีเนื้อหาหลักว่าถึงวัตถุประสงค์ในการพัฒนาพืชจีเอ็มโอเพื่อปรับปรุงและป้องกันภัยพืช ทำให้เกิดการต้านทานต่อโรคพืช ซึ่งมีสาเหตุจากแมลงหรือไวรัส หรือ

¹⁵¹ ไบโอไทย, “องค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย หรือ เครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทย (BIOTHAI)”, <http://www.biothai.net/autopage1/show_page.php?t=1&s_id=4 &d_id=6>, 3 ธันวาคม 2549 .

¹⁵² World Health Organization, “20 QUESTIONS ON GENETICALLY MODIFIED (GM) FOODS”, <<http://www.biotec.or.th/web/db/attach/rad944A5.pdf>>, 19 July 2005.

ผ่านการเพิ่มความทนทานต่อสารกำจัดวัชพืช และสนับสนุนการประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพทั้งความปลอดภัยต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการ โดยยึดถือหลักในการพิจารณาแบบเป็นกรณี ๆ ไป (case-by-case) และองค์การอนามัยโลกได้แสดงจุดยืนที่ชัดเจนว่าเทคโนโลยีจีเอ็มโอจะต้องได้รับการประเมินอย่างละเอียดถี่ถ้วน¹⁵³

(2) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization –FAO)

จุดยืนขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ที่มีต่อเรื่อง จีเอ็มโอ ซึ่งได้กล่าวเป็นถ้อยแถลงเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2543 ในที่ทำงานเฉพาะกิจของคณะกรรมการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Codex Alimentarius) ว่าด้วยอาหารเทคโนโลยีชีวภาพ ณ ประเทศญี่ปุ่น ว่าเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมมีศักยภาพในการผลิตและผลิตภัณฑ์ของภาคเกษตรกรรม สามารถเพิ่มปริมาณผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ที่ในปัจจุบันไม่สามารถผลิตอาหารเลี้ยงประชากรได้ และมีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมสามารถใช้ในการผลิตวัคซีนที่ช่วยลดการแพร่ระบาดของระหว่างมนุษย์กับสัตว์ มีการผลิตข้าวจีเอ็มโอที่มีวิตามินและธาตุเหล็กเพิ่มมากขึ้นซึ่งช่วยเพิ่มสุขภาวะที่ดีของประชาชน

อย่างไรก็ตาม FAO ก็ได้ตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ ทั้งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสัตว์และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จุดยืนของ FAO ในประเด็นนี้คือการสนับสนุนการประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพโดยหลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อประเมินผลประโยชน์และความเสี่ยงของจีเอ็มโอเป็นกรณี ๆ ไป โดยจะต้องมีการประเมินทั้งก่อนและหลังการเผยแพร่เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ จุดยืนที่น่าสนใจอีกด้านหนึ่งของ FAO คือมุมมองในด้านเศรษฐกิจและสังคม ในประเด็นนี้ FAO ได้ตระหนักถึงแนวโน้มของการลงทุนด้านเทคโนโลยีชีวภาพของภาคเอกชน ซึ่งมุ่งตอบสนองต่อภาคเกษตรกรรมของประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้น FAO จึงพยายามที่จะส่งเสริมให้ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะเกษตรกรที่ยากจนได้รับประโยชน์ที่มากขึ้นจากการวิจัยเทคโนโลยีชีวภาพและสามารถ

¹⁵³ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานเรื่อง ข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุวิศวกรรม และความปลอดภัยชีวภาพประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547) น.23.

เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมต่อไปได้ แนวทางหนึ่งคือการเพิ่มเงินทุนวิจัยเพื่อสาธารณะและการ
 บริการหรือระหว่างภาคเอกชนกับสาธารณะให้มากขึ้น¹⁵⁴

เนื่องจากจีเอ็มโอเป็นประเด็นที่ยังคงมีข้อถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในหลายมิติ ทาง
 FAO จึงได้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างระมัดระวัง โดยรักษาบทบาทในด้านการประเมินผลดีและ
 ความเสี่ยงของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่เอาไว้ ส่วนด้านการกำหนดนโยบายเรื่องจีเอ็มโอให้เป็น
 หน้าที่ของแต่ละประเทศที่จะดำเนินการกันเอง¹⁵⁵

¹⁵⁴ เฟิงอ๋าง, น. 24.

¹⁵⁵ เฟิงอ๋าง, น. 24.